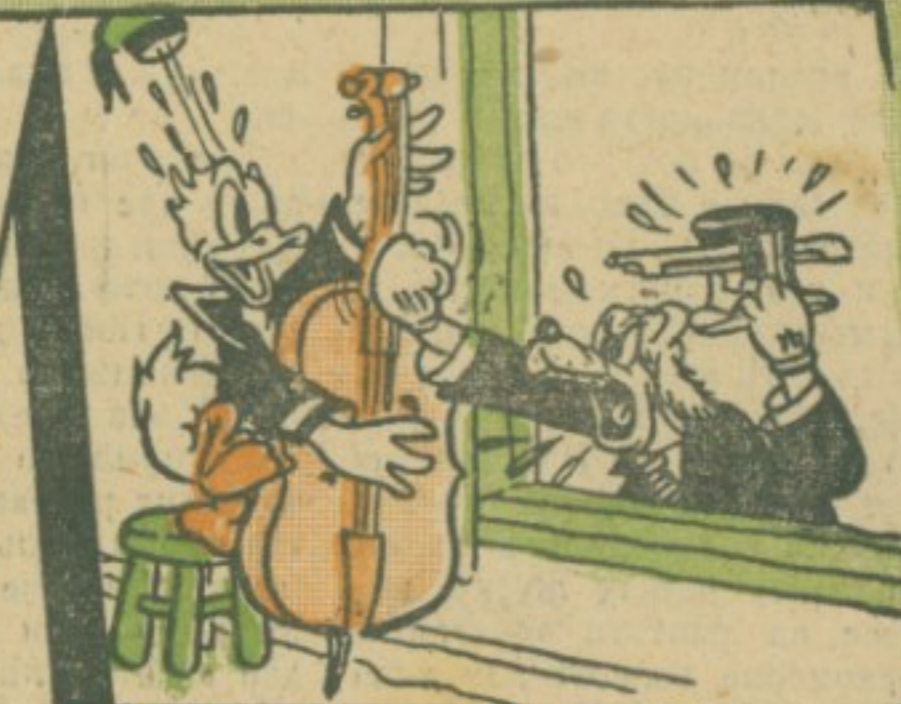
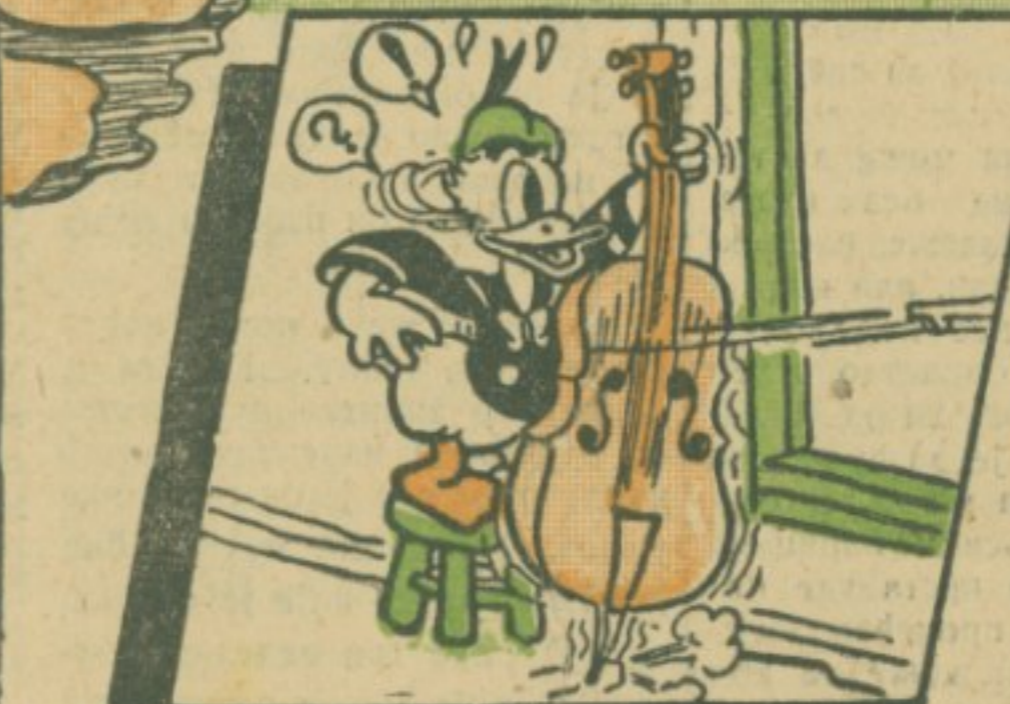
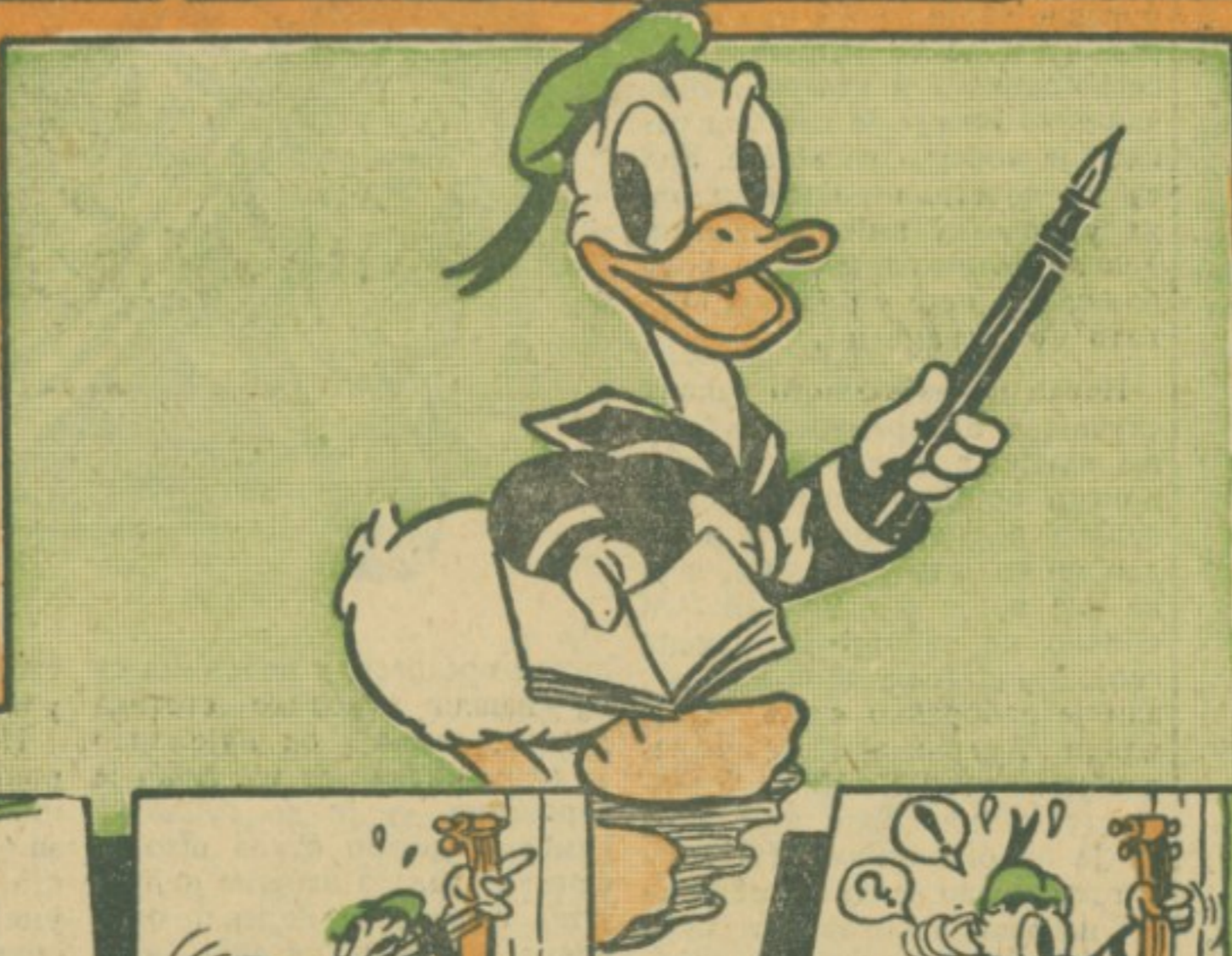
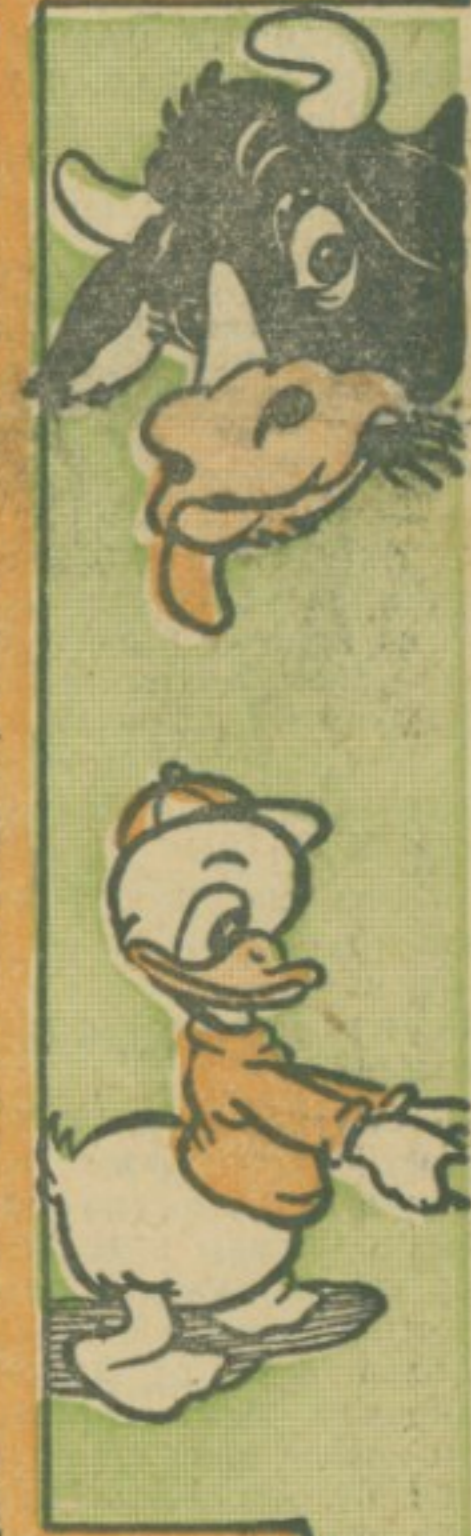

Мики иштрага за Мула-лом

НЕОЧЕКИВАНА ПОМОК

34

Дунаци са „АЛБАТРОСА“

РОМАН ОД Е. КОРМА

да ли су ови матрози частан народ?

— Био сам опрезан.

— Разуме се, Мартине.

— А мени изгледа да су разбојници. Нарочито онај боцман.

— Ја се осврнух да се уверим има ли некога у близини и спустих глас:

— У чему је ствар, Мартине?

— Естонац незграпно учини покрет рукама.

— Ја то ни сам добро не разумем... Ту сам малочас слушао један разговор. Једнооки

нимо онда кад свршимо све послове на суву, — додаде стриц.

— Имаш право, Виче, — сложи се Гро Болтерс.

После кратког већања било је одлучено да се лађа остави у пристаништу под присмотром крманоша Кирбија, а нас тројица да идемо на Кројтонову плантажу. За сваки случај решили смо да са собом поведемо Мартину, Бена „Свиденог“ и Норвежанина Холма. Све су то били поуздани људи, на које смо се увек могли ослонити.

боцман говорио је са Немцем Кампаном.

— О чему су говорили?

— О томе како је време да лађа промени заставу. Жалио се да му је досадио трговачки занат. И Немац је слично певало. Обојица су говорили да наш капетан није zgodан, а Немац је казао да би Дирк био бољи командант. Диме, мени се тај разговор нимало није допао.

— И то је све?

— А шта хоћеш више? — избуљно је он своје плаве очи у мене.

— Теби ништа није говорио?

— Мени? — Естонац одлучно затресе главом. Ја бих му гркљан ишчупао... Диме, мислиш ли да би то требало рећи капетану?

— Зашто, Мартине? Није потребно. Ја мислим да су они само брбљали да растерају досаду. Зашто правити од тога питање?

Сматрао сам да је најбоље да умирим Мартиново подозрење, јер није требало дати Дирку на знање да се у њега сумња. Ја сам умирио старог пријатеља и развејао његове сумње. Лице Мартиново поново је добило радостан израз.

Хвала ти, Диме, ти си ме утешило! — рече ми он ширећи руке. — А ја сам мислио да је тај Дирк прави злочинац! Ти си у праву; они су говорили тек онако, да растерају досаду.

Увече, у капетановој кабини одржано је саветовање. Кирби је чувао стражу и зато нас је било свега тројица. Ја сам пожурио да испричам свој разговор с Мартином. Капетан Болтерс се намршти.

— Кирби је у праву, — рече он. — Дирк хоће на вешала. То задовољство можемо му учинити. Сутра ћемо бацити лангет у Валпаранзу и можемо се ослободити Једнооког.

— Али, боље је да то учини

Идућег дана бацили смо лангет у Валпаранзу. Одмах су на лађу дошли чилеански чиновници с великим шеширима и у хаљинама с дубоким цеповима. Држали су се врло озбиљно и марљиво су прегледали бродске документе. Тек што су то завршили, примили су капетанов предлог да попију боцу вина у кабини. Ја сам послуживао око стола и, признајем, нису ме много занимали наши гости. Они су говорили неком чудном мешавином шпанског и енглеског језика у којој сам се ја слабо сналазио, али су се чика Вич и капетан Болтерс с њима лако споразумевали.

Они су дуго остали на нашој лађи и показали невиђену халаљивост према пићу. Најстаријег међу њима на рукама су однели у чамац, а она друга двојица једва су домицала до степеница. Па ипак су показивали необичну веселост. Викали су: „Ура“ и по хиљаду пута нам зажелели свако добро.

Ујутру је капетан Болтерс скупио све матрозе и рекао им да ће неколико дана провести на копну и да ће га за то време замењивати крманош Кирби. Додао је да матрози могу слагати на обалу, али само у групама по неколико људи.

Они су наизглед равнодушно саслушали капетана. Ја сам посматрао Дирка, али се на његовом лицу није могло ништа прочитати. Изгледало је да је боцману савршено свеједно куда и зашто ми идемо. Само кад су били позвани Бен, Холм и Мартин, Дирк је показао извесну љубопитљивост.

Седи смо у чамац, Матрози, нагнути преко оgrade, гледали су за нама. Једнооки Дирк и стицао се између осталих. Кад се мој поглед сусрео с његовим, он је у поздрав махнуо руком.

— Срећан ти пут, Диме! — повикао је. — Лепо се прошептај по обали. Ја мислим да ће те поћи мало и изван града.

Тек што смо ступили на обалу, опколи нас бучна гомила полунагих децака. Они су нам пружали руке и докивали нешто што ја нисам могао разумети. Ту су стајали и Чилеанци у шареним огрчанима и огромним шеширима, од којих је сваки могао да послужи као кишиобран. Како изгледа, они нису ничим били заузети и налазили су се у стању неког величанственог мира. Бакарно-црвена лица са орловским носевима била су им непокретна, док су блиставе црне очи биле устремљене на нас. Сваки је имао у зубима лулу с танким чибукком. Пушили су, плуцкајући крајичком уста, и не гледајући на лулу.

(Наставиће се)

Операција У ЗООЛОШКОМ ВРТУ

Ахил, циновски и не-савладљиви горила, претставља понор и беду зоолошког врта у Базелу. Он је само-вољан, људљив, тражи да се увек с њим неко забавља, отима од публике и чувара налив-пера и марамице, од леце играчке... Недавно је он добио друга у игри: шимпанза Педра, који је готово исто толико јак и велик као и Ахил. Педро и Ахил не слажу се баш увек и често се догађа да се као права деца „посвађају“ око неке играчке.

Директору зоолошког врта, који је иначе познат као стручњак за психологију животиња, пало је једном на памет да испита Ахилове цртачке способности. Он се прито руководи овом мишљу: кад су људи у стању да цртежима изразе своје свесне и потсвесне жеље и снове, зашто то не би била у стању и једна паметна животиња као што је Ахил?

Какве је закључке из Ахил-ових цртежа директор извукао, није познато. Но, истина је да се Ахил веома радо забавља цртањем. Једног дана, кад је био задубљен у ово своје омиљено занимање, наишао је Педро и покушао да му отме његову четворобојну патент-оловку. Да би спасао своју драгу играчку, Ахил ју је стрпао у уста и у гушању које је настало, прогутао ју је.

Читав зоолошки врт узбуњено се због тога. Покушавали су на све могуће начине да код Ахила изазову повраћање, али узалуд. Ни, иначе ефикасна, кура с кромпиром и купусом није помогла. Остало је једно: да га оперишу. Али, требало је најпре знати тачно место где се оловка налази, а то се није могло без рентгенског снимка. А како једног горилу ставити пред рентген-апарат?

Најзад, главни чувар, иначе велики Ахил-ов пријатељ, смислио је план. Испод свог радног мантила ставио је касету с рентгенским филмом, ушао у Ахил-ов кавез, сео на столи-

цу и, као што је и раније често чинио, позвао Ахила да му седне на крило. Ахил је то и учинио. Иза чуваревих леђа, за Ахила невидљив, налазио се рентген-апарат. Тако је, најзад, извршено снимање. На снимку се видело да се оловка налази препречена у желуцу.

Мада Ахил није осећао никакве тегобе, операција је била неопходна, јер је постојала опасност да оловка пробије зид желуца. Ахилу су најпре дали јако успављујуће средство помешано с наранџним соком, његовим најомиљенијим напитком. Од тога Ахил није заспао, само су му отежали кљепци. Затим су му дали јаку дозу морфијума, која га је успавала. Тако успавану везали су га за положену гвоздену решетку и наркотизирали етром.

Операција је изведена брзо и вешто, оловка извађена и рана зашивена. О завоју није било ни помена, јер би га, чим се освести, Ахил свакако покикао. Сутрадан после операције Ахил је био миран и као ошамућен, али је већ трећег дана јео, све, па је чак изводио и своје гимнастичке вештине. После четрнаест дана извадили су му конце, и то без тешкоћа.

— Откуд бих ја то знао! — рече Бен. — Зажелео се по-видбе наш стари друг, па зашто да не буде на „Албатросу“?

— А зар ти мислиш да је то без ичега? Е, брате Бене, ти имаш дрвену главу, ја ти то кажем. Ниси ни помислио на старог Кројтона?

— А зашто да о њему мислим? — равнодушно му одговори морнар. — Кројтон се са својом „Кокетком“ одавно купа у Каринском Мору. И ми бисмо се купали да нам није помогао послит под Трафалгаром.

— То је истина. Него, Бене, ти си ваљда чуо за Глис, Кројтонову кћер, и за плантажу у Чилеу?

— Чуо сам.

— Е, видиш, мени је један од Кројтонових момака говорио да је старац послао сав свој новац на плантажу... Ти сигурно знаш шта се прича о Глис и капетану Дилову?

— Да, само не видим шта излази из тога.

— Шта? Ево шта: Глис је умрла и Дилов иде с Болтерсом да узме новац капетана Кројтона. Ето ти одговора, мој Свидени.

Настало је ћутање, па се онда чу Бенов глас.

— Баво би га знао!

Дирк се зашерекао, а у том смеху ја сам осетио скривену претњу упућену двојици капетана и њиховим пријатељима.

Једнооки је отишао не продужујући разговор, а Бен је остао. Видео сам како замисљено врти главом и почарља у недоумици.

— Баво би га знао!

Ја сам такође пожурио да одем и да се попнем на мошти на коме се налазио стриц с капетаном Болтерсом.

Кад сам им испричао разговор који сам чуо, стриц и капетан Болтерс значајно су се згледали.

— Био сам уверен да ће Дирк то напуштити, — казао је стриц.

Болтерс је презриво слегнуо раменима.

— Сад нам је свеједно, — примети он. — Хвала ти, Диме, за вести; ми ћемо бити на опрези. Опасну игру почиње онај ко се игра са Гро Болтерсом. Вечерас ћемо израдити план како да доскочимо Једнооком. Диме, сматрам да и ти можеш присуствовати саветовању. А сад иди. Кад затреба позваћу те.

После тога отишао сам Мартину. Хтео сам да дознам да ли Дирк није нешто говорио матрозиима. Мартина сам нашао на предњем делу уздигну те палубе, на гомили конопца, с лулом у зубима. Лебродушни човек изгледао је незадовољан.

— Диме, пријашко мој! — вајкао ми се он. — Три месеца пловимо заједно и ја ћу ти признати да се никад нисам наљутио као данас.

— Зашто, Мартине?

— Мартин упи поглед у мене.

— Поштено ми реци, Диме,

Ракови у пустињи

У врелом пустињском песку живи једна врста малих ракова. Како је познато да ракови живе само у води, изгледа несквативно да они могу опстати и у пустињском песку, тј. на местима где воде понајмање има. И, што је најзанимљивије, они ту проводе сасвим угодан живот. Прилагођавањем кроз неколико стотина милиона година, њихова јаја добила су чврсту љуску, која може да заштити земаљак од прекомерне топлоте или хладноће све док не падне нека од ретких киша. А кад киша па-

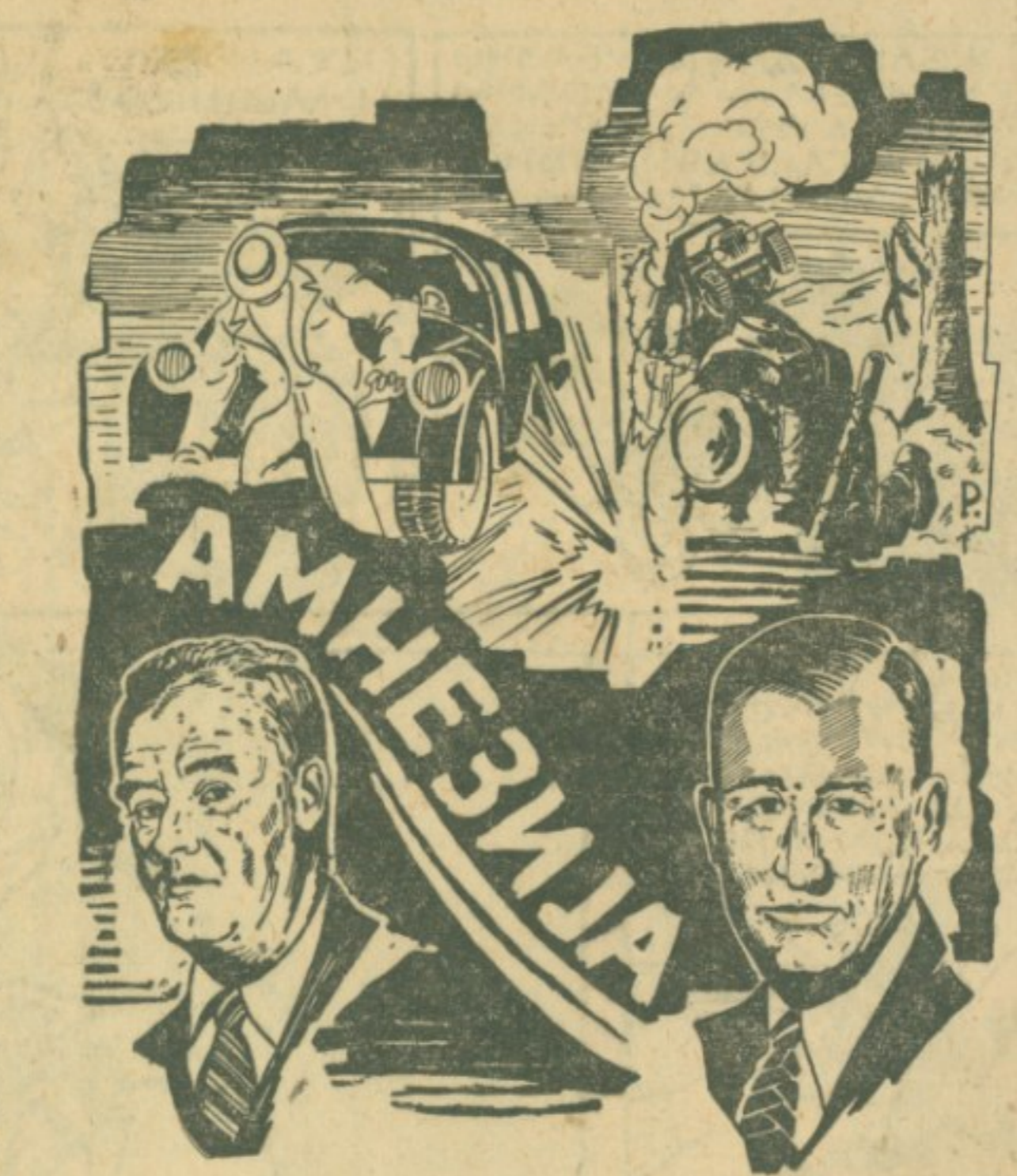
дне, јаје се излеже за свега 24 часа.

Јаје овог рака може да издржи две године без влаге. Кад се једном излеже, рак про живи врло активан, али кратак живот. После две недеље он је већ потпуно одрастао, а цео његов век није дужи од 40 дана. Занимљиво је да су већина одраслих ракова у тим краткотрајним пустињским барицама женке. Било је врста где није могао бити пронађен ниједан мужјак. Многе се код њих врши партеногенезом, тј. без оплођавања.

З а време прошлог рата узет је у војску један двадесетдогодишњи Американац, који је управо био завршио студије и интересован се за уметност, литературу и музику. Он је тешко подносио касарнски живот и војну дисциплину. Једног дана нестао га је из логора за обуку. Пронашли су га тек после неколико месеци, далеко одатле, у неком малом месту где је живео под другим именом, радећи као чиновник у једној установи. На саслушању се испоставило да је био потпуно заборавио своје раније име и породицу и да се уопште није сећао живота у касарни. Није чак знао ни где је све био откако је побегао из војске. Кад су га посетили родитељи, он их у почетку није препознао. Тек после неколико дана врло брижљиве неге у болници вратило му се памћење.

Наука познаје много таквих случајева привременог губљења памћења, амнезије. Човеку притом остаје већина његових навика и способности и већи део онога што је научио, али не зна ко је и одакле је. Он обично не заборавља имена својих родитеља и познаника, али је заборавио своје. Овај млади Американац распознавао је војнике с којима је живео у касарни, али није знао да је он био војник. На први поглед могло је да изгледа да је његова заборавност била смисљена да би избегао војну службу.

Једном је неки човек нађен у возу без карте. Кад га је кондуктер запитио куда путује, путник је изненада упитао кондуктера где је он сам ушао у воз. Тај чудни путник био је неки фризер који је отишао од куће пре три недеље. Уопште се није могао сетити шта је радио цело то време. При-

ликом претреса, у цеповима су му нашли неколико стотина долара, за које он није знао да каже одакле су му. Врло је вероватно да је до губљења памћења дошло отуда што је фризер хтео да избегне непријатна сећања на порекло овог новца, уколико, наравно, није била у питању хотимична амнезија.

Према француском научнику Жанеу, који се дуго година бавио проблемом амнезије, способност сећања процењује се способношћу да нешто изразимо речима. Губљење памћења је, дакле, само губљење способности да се речима изразе нека искуства из прошлости. Лице које пати од такве амнезије нађе, например, пут у

свој стан, али не уме да каже у каквој је вези са станом.

Неспособност да се тачно прикажу неки догађаји из ранијег живота не сматра се увек за аморналност. С тиме се често срећемо. Многи људи не умеју срећено и детаљно да опишу ни свој сопствени живот. Родитељи се, например, сећају да им се син родио у пролеће оне године кад је био нападао велики снег, али да тум не знају. Припрости људи мало кад знају да временски тачно одреде прошле догађаје.

До кратког и привременог губљења памћења може наступити и при повреди главе. Такве повреде често су на фубалским утакмицама. Повређени заборавља све за неколико

часова, па чак и за дуже. Понекад повређени играчи настављају да играју, али се доцније ничег не сећају.

Уз неке врсте амнезије наступају и битне промене у понашању. Пре неколико година изазвало је пажњу научника мишљење да у једном телу могу да бораве две разне личности, узимајући наизменично превагу једна над другом. Познат је случај једног адвоката који је напустио своју породицу и клијентелу и који је после извесног времена нађен у неком дућанчићу како школској деци продаје слаткише и воће.

Наше понашање и мисли мењају се према нашем расположењу. Ако смо потиштени, наше мисли заузеле су суморним стањима, па и наше понашање одговара томе стању. Жани сматра да, по правилу, западање у душевну депресију значи почетак губљења памћења. Човек налази да му је живот који води исувише тежак и неподношљив и труди се да дође у неку другу, повољнију средину. Тамо он стице поново своју животну енергију.

Амнезија претставља такву крајњу промену. Осећамо потребу да не будемо више она личност која смо дотада били, или пак хоћемо да раскинемо са досадашњом одговорношћу. Тако појачано нерасположење наводи човека да узме друго име и да бежи из средине у којој је дотада живео. Готово сви људи који у новој средини изгубе памћење, ипак се врло брзо сете своје прошлости кад се врате кући, својој породици, или кад се састану с приским пријатељима. Старе успомене намећу се и не дају се отерати. Промена средине при амнезији делује баш супротно. Као и хистерича, привремено губљење памћења јесте симптом личности коју расипњу унутрашњи сукоби.

Жртве змија

Сваке године од уједа змије изгуби живот око 40.000 људи, — тако стоји у једном извештају Светске здравствене организације, али се одмах додаје да њени подаци нису сасвим тачни и да је овај број вероватно знатно већи. Смртних случајева услед дејства змијског отрова највише има у Азији. Између 25.000 и 35.000 људи настрада годишње само у Индији и Бурми. Рачуна се да број мртвих од змијина уједа у Јужној Америци износи 3.000 до 4.000, у Северној Америци 300 до 500, у Европи 100, а на Океанију отпада свега десет смртних случајева за годину дана. Што се тиче Африке, верује се да број настрадалих не износи више од хиљаду лица годишње.

У природи живи око 2.500 врста змија, које се сврставају у тринаест фамилија. Змија отровница има четири фамилије са око 200 разних врста. Што се тиче водених, или морских змија, за њих се каже да „живе“ јако повучено и не долазе у сукоб с људима.

У Азији се могу наћи све отровнице, али је најраспрострањенија кобра. У Јужној и Централној Америци постоји прилична шароликост међу отровницама, од којих је најопаснија она која напада раднике на плантажама шећерне трске. Њен отров делује необично брзо и са веома драматичним дејством. У Северној Америци има око 35 врста отровница, којима је народ дао живописне надимке: зечарка, бакарна глава, памучна губица итд. Међу њима се налази и змија корал, врло слична кобри. И у Африци има доста врста отровница: сувоземна и водена змија, змија дрвећарка и дру-

ге. Међу афричким кобрама најраспрострањенија је „египатска нажа“, чији отров доноси брзу смрт. Постоји једна врста кобре која погађа својим отровом непријатеља чак иако је удаљен преко три метра. У срцу неких шума Западне Африке живи габонска змија. Она својој жртви зариче зубе врло дубоко у тело и истовремено излучи отров који изазива готово тренутну смрт.

Ради вађења отрова, највише се отровних змија сакупља на Соломонским Острвима, Новој Гвинеји и у Аустралији, где су нарочито познате: змија тигар, која је јако нартљива, затим „црна“, „кестењаста“ и „смртоносна“ змија. Но, има и таквих земаља у којима не живе отровнице. У ту групу спадају све земље с хладном климом, затим Полинезија, Мадагаскар, Нови Зеланд, Канарска Острва, Куба, Јамајка, Порторико, Чиле, Ирска, Исланд и још неке.

Како треба поступати у случају уједа отровнице, свима је мање-више познато. Место изнад уједа треба чврсто повезати, да се отров не би ширио по телу, а затим што пре убризгати инјекцију серума. Нажалост, серуми не обезбеђују успех у свим случајевима. Један од разлога што болесник не преболи ујед састоји се у томе што су серуми направљени од ограниченог броја змијских отрова. Ако уједа змија чији отров није узет у обзир приликом справљања серума, може се догодити да лек не помогне. На пример, серум који је справљен у Европи или на Далеком Истоку тешко може имати дејства на Средњем Истоку или у Јужној Америци.

„Бесмртна“ биљка

Парадајз је, као што знате, једногодишња биљка. Иако, у лабораторији Филипа Хајта, у Бер Харбору, и данас још расте један корен ове биљке „посађен“ — 1933 године! Своју „вечну“ младост и дуг — за парадајз готово бесмртан — живот биљка не дугује никаквом „еликсир младости“ о коме су савали стари алхемичари и врачари, већ хранљивом раствору који научник справља. Марта 1933 године Хајт је отсекao коренак који је тек био почео да се развија из семена парадајза и ставио га у раствор у коме су се налазили сви састојци потребни за исхрану биљке. Од тога дана, па све до данас — значи пуну 21 годину — корен парадајза непрестано расте, и то по осам милиметара на дан. Разуме се да би корен достигао огромну дужину да се с времена на време не скраћује. И, што је најзанимљивије, изгледа да је то скраћивање, то јест делимично уништавање, једна од тајни „бесмртности“ ћелија ове биљке.

Раствор у коме Хајт одржава у животу корен парадајза је веома сложен. У њему, поред осталог, има кисеоника, водоника, угљеника, калцијума, магнезијума, азота, фосфора, сумпора, гвожђа, мангана, цинка, јода, угљених хидрата, витамина, хормона и аминокиселина. Помешани у одређеним размерама, они омогућавају да се биљка исхрањује и да њене ћелије не изумиру.

Свој „бесмртни“ парадајз Хајт пажљиво чува од свега онога што би могло да нападне и уништи биљне ћелије, то јест од бактерија, вируса и гљивица, и све састојке које употребљава за прављење хранљивог раствора најпре стерилизује.

Хајтов експеримент има велику научну важност, јер он може да буде путоказ како да се биљкама продужи век и како да се дође до усева који се не морају сваке године поново сејати.

Дужности старих механиџа

Многи странци који су прошли кроз нашу земљу у прошлом веку нису се тужили на несташницу хране. Један од њих, Пирх, каже: „Што се тиче хране, то се с тиме лако не долази у неприлику у овој земљи (Србији). Сваки је механиџа дужан да у свако доба има ове четири намирнице: хлеба, свежа месо, вина и ракије. По гостионицама кувају људи и то врло добро. Ту се никад не виђа женска душа, као год што се ни по дућанима по варошима не виђа женскиње, па макар било ради куповине или продаје.“

WALT DISNEY'S РОБ РОЈ

КРОЗ ЖИВОТ И ШКОЛУ

ЛУКСЕМБУРГ

Читаоци новина често се запиташу где се налази нека земља, река, планина или нешто друго што се помиње свакодневно у листовима. Многи који су то све учили у школи заборавили су ове појединости. Овде ћемо повремено доносити неке ближе и даље земље, е појединостима које не могу да се нађу у дневним листовима. Данас ћемо дати кратке податке о једној малој европској држави — Луксембургу.

Луксембург је једна од најмањих држава Европе. Он заузима простор од 2.600 квадратних километара и на том простору живи 300.000 становника. На један квадратни километар долази просечно 115 становника. Две трећине су Немци, а једна трећина Французи. Језик је углавном француски, али се говори и немачки.

Произведено је 1950 године. У Луксембургу има 80 рудника гвожђа, па га због тога неки називају „малом велесилом“. Због овако развијене индустрије, око две трећине становника запослено је у металној грани, која располаже са око 20 високих пећи и 7 ливница челика. Поред ове, доста је развијена и индустрија коже, рукавица, цемента, керамике, дувана и пива. У Луксембургу постоје и одлични друмови, а има и 550 километара железничких пруга. На 4.275 километара друмова развија се жив саобраћај, а у самом граду Луксембургу налази се раскрсница Оријент-експреса.

Привреда Луксембурга је доста разноврсна. Од његове укупне површине 35,6 одсто отпада на обрадио земљиште, 22 одсто на ливаде; 30,8 одсто на шуме, а 11,6 одсто на неплодно тло. У Луксембургу до

гаје руже, као у Бугарској, али у знатно мањој количини. Доста је развијено и сточарство. Али, све ово нема ни приближно толику важност какву има рударство, јер је Луксембург један од најважнијих рударских ревира у Европи. Око 2,5 милиона тона сировог гвожђа и 2,5 милиона тона челика

произведено је 1950 године. У Луксембургу је место Луксембург, смештено на једном брегу, око кога тече река Алзета. У овом граду живи 62.000 становника. Доста је некад био важна стратешка тачка и чувар саобраћајних веза. Остало становништво углавном живи у четири остала места: Дифердангу (15.000 становника), Дуделангу (13.000), Петангу (10.000) и Бетембургу (5.000 становника).

Луксембург је познат због извоза гвожђа и челика, затим хемиских производа, угља, кокса, антрацита, жита, коже итд. За прекоморски саобраћај Луксембург је Антверпен главна лука. До Првог светског рата био је у царинској унији с Немачком, али се после рата оријентисао према Белгији и с њом склопио царинску унију. Иза Другог светског рата царинска унија се проширила и три мале атлантске државице Европе — Белгија, Холандија и Луксембург — добиле су име Бенелукс, а своју привреду дешавају према заједничком плану.

Ко су били лекисти?

Лекисти су били чланови такозване „Језерске школе“. То је била једна енглеска песничка школа у почетку XIX века. Њени чланови тежили су за природношћу у изражавању и избору материјала.

Мадригал

Мадригал је првобитно била песма коју су певали пастири, па је називан пастирском песницом. Од времена Петрарке то је кратка идилничка песма, а доцније идилничка шаљива песма. У музичком смислу мадригал је врста уметничке хорске песме, која је нарочито негована у 16 и 17 веку.

Медведи РИБОЛОВЦИ

Иако и трмо пењу се уз брежуљке, остављајући иза себе брзу, пенушаву реку. Оштри, непријатни крици галебова као да одзвањају тугом: то они испраћају своје „до-броворе“, медведе-риболовце, чија се тамна, златножута, мрка или готово сасвим црна чупава тела губе у честару. Сезона риболова је завршена и диновски медведи са Аљаске одлазе да траже другу храну. Обалом дута само понеки усамљеник кога није напустила нада да ће у планинском потоку наћи још којег лососа. Јер, прећи са укусног рибљег меса на дивље бобице, корење и бубе није ни лако ни пријатно. Но, највероватније је да ће и последњи отићи у планине пре но што наступи јесења сезона лова на медведе, да тамо, далеко од људи, нађе педину у којој ће спавати зиму.

Мрки медвед са Аљаске и острваца дуж њене обале, веома близак сродник гризлија, с правом носи име диновског медведа. Управљен на задње ноге он може да буде висок и до три метра, а његово гломазно чупаво тело тешко је преко 700 килограма. Он је, како тврде зоолози, највећа животиња међу месождерима на свету.

Но, док гризли живи неключиво у унутрашњости подустрва, мрки медвед проводи добар део године близу мора, заправо на обалама река у које, пливајући узводно, долазе лососи да положе икру. Јер, диновски медвед са Аљаске од све хране највише цени рибу и чим дође време да лососи напусте океан да би у планинским рекама положили икру, он се спушта с планина и долази на обалу.

Силазак медведа на обале река умногоме потсећа на освајање још ненастањеног плодног земљишта од стране људи. Најјачи и најспретнији заузимају најбоља „пецачка места“, која током читаве сезоне остају њихова својина. Та места нису велика, обично око четири метра у пречнику, па ипак се око њих често воде љуте борбе. Медвед коме неки од његове сабраће покуша да оспори право на „освојену територију“ бори се свом снагом. Он одбија непријатеља ударцима својим снажних шапа, уједа га, па је чак у стању и да га распори. Све то, наравно, ако је јачи од нападача. Побеђени обично одлази и задовољава се „слабим местом“. Јер, по неписаном медвеђем правилу, „средња места“ припадају женама које имају младе.

Ипак, медведи нису себици сопственици. Кад онај који има боље место ухвати шест или седам риба од по два до два и по килограма — што му је довољно за читав дан — он напушта своју „територију“ и дозвољава да на његово место дође први по старшинству иза њега. Веома ретко, и то само у почетку сезоне, он се врати да тога дана још једном руча, више гоњен жељом да се слади рибом коју месецима није јео, но глађу. И ако се догоди да на његовом месту у том тренутку „пеца“ неко од његове сабраће, дозвољено је да замула па да се „уљеа“ сместа удаљи. Јер, једном извојевано и признато право својине нико му више не оспорава.

Међу медведима-риболовцима има разлике. Једни су обични прождрљивци који ће за неколико тренутака да прогутају своју дневну порцију. Други су, пак, прави гурмани који уживају у сваком залогашу. Они једу натенане и обично износе свој плен на обалу, где га, изваљени на трави, лагано „густирају“. Има

и таквих који уживају у самом пецању можда исто толико колико и у једу. Они ће сатима седети у води и са уживањем посматрати обиљне рибе око себе. а да само с времена на време ухвати понеску од њих. Но, без обзира којој од ове три групе припадали, ниједан од њих неће појести рибљу главу или шкрге. Тим отпацима „сладе се“ галебови, који се, као прави чанколизи, непрестано врте око медведа.

Слично људима-риболовцима, сваки од ових медведа има своју „личну теорију“ о најбољем начину пецања. Један ће, на пример, да седи на обали поред неког воденог ковитлаца и стрпљиво ће чекаати да лосос искочи из воде. У истом тренутку полети кроз ваздух медведова шапа и — необазрива риба већ је међу његовим зубима. Други ће лагано да загази у реку и сећше на средину, окренувши се у правцу речног тока. Немирна планинска река прелива се преко његових рамена, но он се не миче. Седи непокретан као стена, гледајући вртлог који вода ствара између његових предњих шапа. Уморни лососи застану да се одморе у заклону те „стене“. Један изненадан покрет главом и — ручак је медведу већ у чепустима.

Понеки од њих умеју да споје задовољство са потребом. Наиме, они до свог плена долазе на тај начин што се загнуру у воду, дугу роње и на површину излазе с рибом међу зубима. Понекад је тешко рећи у чему више уживају: у роњењу или у рибу коју су ухватили.

Али, и међу њима има невеститих риболоваца. Како они долазе до хране? Пошто им сви покушаји да сами улове коју рибу оста-

ју без успеха, они се прикрадају својим вештијим друговима и — краду. Ако је медвед чијој су се трези приближили већ сит, пролазе без казне.

Пецање се, као по неком правилу, одвија у потпуној тишини. Понекад само чује се кратко мумлање: опомена ономе који покуша да пређе границу туђе „територије“. За време пецања медведи се чак и не чушу, што иначе чине целог дана.

Откуд то да су неки медведи лоши пецачи и да су приморани да свој ручак траже на туђим „трпезама“? Изгледа да је то због тога што нису имали учитеља пецања. Наиме, младунци долазе на свет у јануару и фебруару, за време зимског сна мајки. Прве риболовачке сезоне они су још сувише млади да би могли да уче како се лови риба. У „школу“ полазе тек другог лета. Али, како у пролећној сезони дова на медведе многе мајке погоди зрно доваца, њихова младунчад остају без учитеља.

„Школовање“ нових риболоваца почиње посматрањем. Са обале реке мече гледа како његова мајка лови рибу и чека да му је она донесе. Оно је у почетку толико неспретно да обично испусти рибу из „руку“. После неколико дана оно већ иде за мајком у воду, трудећи се да ставља своје мале шапе на иста места где је она стављала своје и да подражава њене покрете, али се још не усуђује да главу загнури у воду. Но, и на то се брзо навикне. Првих дана његово гурање је безуспешно. А кад својим оштрим зубима зграби прву рибу, оно је брзо износи на обалу да је тамо поједе, јер се на свом ипак осећа ситуацији.

Мужјаци не помажу женама у подизању и „школовању“ младих. Уствари, највероватније је да они и не препознају своје потомство. Али, зато је мајка веома привржена младима и брани их по цену свога живота.

Мрки медведи са Аљаске нису дружељубиви и сваки од њих живи засебно. Наравно, изузетак представљају женке, које са својим младима чине чврсту заједницу. Изгледа да медведи постају саможиви тек кад одрасту, јер мачићи из једне „породице“ често покушавају да се играју са „осталом децом“. Али, њихова мајка то не дозвољава и ако их ухвати у преступу она их одмах одведе на другу страну. Међутим, „браћи и сестрама“ дозвољено је да се играју до миле воље. Уколико су старији, времена играње има све мање, јер најпре треба њи у „школу“, а затим се бринути за храну.

У игри и „учењу“ брзо прође сезона риболова. У рекама је све мање рибе, Медведи су већ спремили своју поткожну „зимницу“. Један по један напушта обалу и одлази у планину, праћен крицима галебова којима више неће имати ко да даје рибље главе и шкрге.

Спартанска једноставност

Међу славне битке које су стари Грци водили против нападача спада и битка код Платеје, града у Беотији. Она се одиграла у септембру 479 године пре наше ере. Персиски цар Ксеркс пошао је на Грчку, а његов истакнути војсковођа био је Мардоније. Врховни командант грчке војске био је спартански краљ Паузаније. Борба је била љута и крвава. У њој су изгинули многи Персијанци, а међу њима и Мардоније. Ксеркс је побегао пре него што је пала коначна одлука и свој чадор оставио Мардонију.

После победе над Персијанцима, Паузаније је позвао Мардонијевог куваре и пекаре и наредио им да му приреде гозбу

онакву какву су приређивали Мардонију. Наредба је одмах извршена и Паузаније, гледајући скупочени намештај украшен драгуљима и столове од злата и сребра, а надавше разноврсно јело, није могао а да се сасио не зачуди том огромном богатству. После тога наредио је својим куварима и пекарима да приреде спартанску гозбу. Разлика је била тако велика да се Паузаније грохотом смејао, па је позвао грчке војсковође, показао им једну и другу гозбу и рекао: „Јелници, овде сам вас сакупио да бих вам показао безумност персиског вође. Ето, гледајте, иако је он овако живео, ипак је био толико безуман да настрне на нашу земљу и на наш кукавни живот, да би нам отео ову, према његовој заисти бедну, гозбу“.

Спасао се на океану, а настрадао у јошнику

Џејмс Крук, амерички трговац, често је путовао, и то не само по америчком, него и по другим континентима. Он би увек кад би се вратио с нута причао о својим успесима, али и незгодама, нарочито саобраћајним, које су га снашле на копну и на мору. Обично би том приликом испричао како су многи изгубили живот, а он се некаквим чудом спасао. Због тих честих железничких несрећа и бродолома, постао је — због „среће која га је пратила“ —

легендарна личност. Џејмс Крук био је и на „Титанику“ кад се овај огромни брод сударио с леденом сантом 15 априла 1912. Тада је од 2.201 путника, колико је на њему било, изгубило живот 1.489 лица. Крук се спасао. Он је био и на великом енглеском броду пароброду „Лузитанија“, који је немачка подморница „У-20“ потопила 7 маја 1915 године. Том приликом погинуло је 1.198 лица, али је Крук опет остао жив. Једнога дана у марту 1934 године он се враћао кући са вечерње шетње. Да би прешао један поток дубок свега тридесет сантиметара, он је морао да га прескочи. У том тренутку оклизнуо се и пао лицем у поток. Ударно га је шлог и на месту је остао мртав.

Може ли да нестане воде?

Знате ли да се у једној фабрици за производњу алкохола утроши 450 литара воде да би се добила 4,5 литара алкохола; да се у току процеса прераде или стерилизације једног литара млека утроши пет литара воде? Цифре, наоко изгледају велике, не

једну тону челика 257.500 литара воде.

Те цифре већ су почеле да забрињавају стручњаке у земљама с високо развијеном индустријом. Јер, ако се томе дода још и број литара воде коју становништво попије и утроши у домаћинству и за пољопривреду, видеће се да се резерве подземне воде у многим областима смањују. Седамдесет процената воде која падне на земљу у облику кише и снега враћа се у атмосферу, а од осталих тридесет процената већи део се слије преко река у океане. Значи, само један незнатан део продре дубоко у Земљу и повећава резерве подземне воде.

Разуме се да човечанству још не прети опасност од несташнице воде. Али, ако се она и даље буде трошила у оволуким количинама, у далекој будућности ће неће бити довољно. Имајући то у виду, научници се све више баве питањем како да од слане морске воде добију слатку и да процес добијања буде што бржи и што јевтинији.

СИМИ СИМФОНИЈА
ОД ВОЛГА ДИЗНИЈА

ТАЈНА ТЕТКА-ЉУБИНЕ ШКОЛЕ

НА ОСТРВУ ШТО СЕ ЗОВЕ КУБА, ГДЕ ОД ВРЕЛА СУНЦА СВЕ СЕ ПРЖИ, ДОБРА ДУША, СТАРА ТЕТКА ЉУБА ЗА ЗЕЧЕВЕ МАЛЕ ШКОЛУ ДРЖИ

ГЛАВНА ЛИЧНОСТ ОВЕ ШКОЛЕ ТО ЈЕ МИЦА - ЗЕЧИЦА И НАЈВИШЕ ЊУ И ВОЛЕ СВА ОД РЕДА ДЕЧИЦА

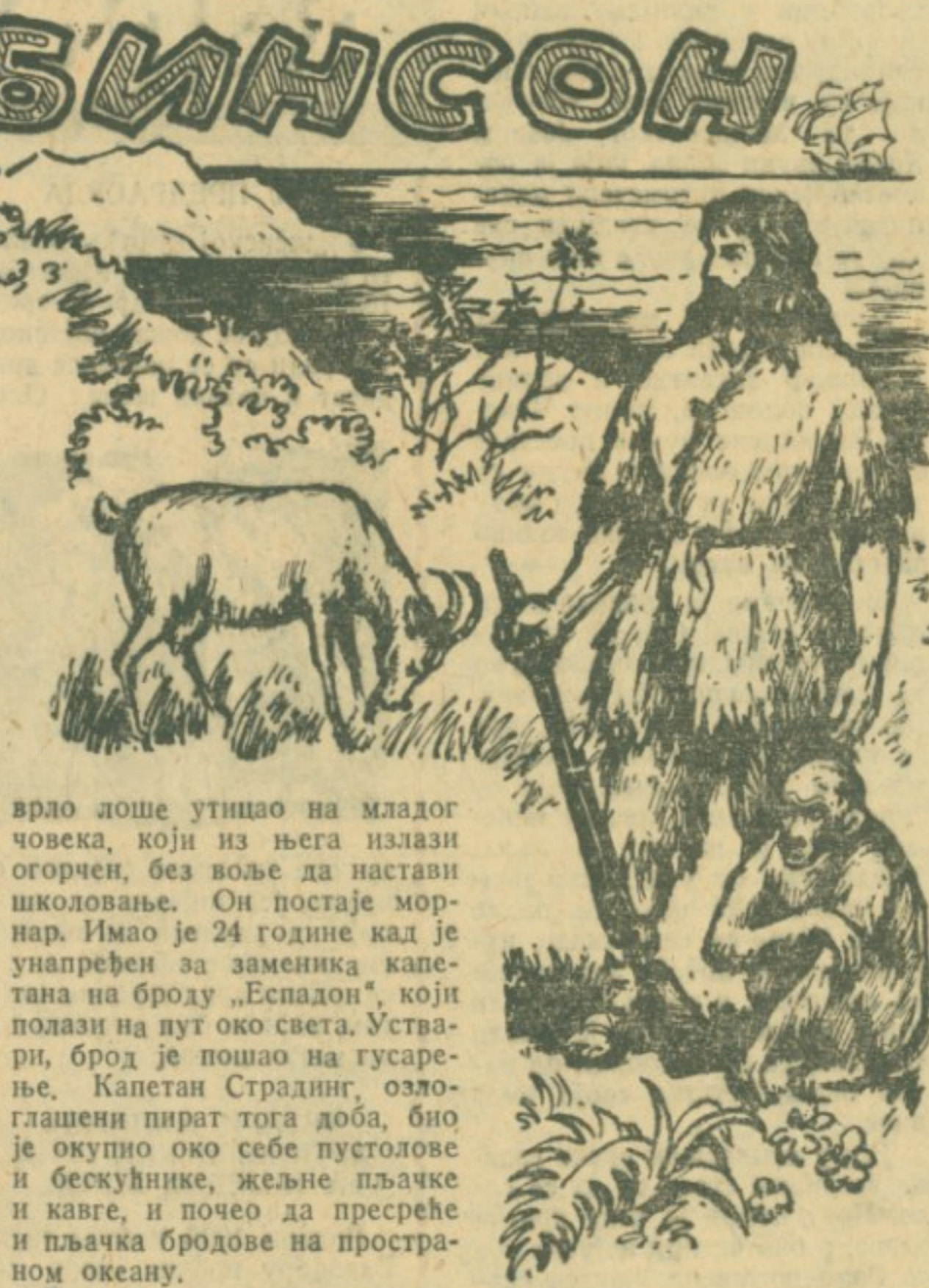
О ВАЈ ЧИКА МРКА ЛИКА ШТО НА НОСУ ИМА ЧВОР, А ГЛАС МУ ЈЕ К'О У БИКА, У ШКОЛИ ЈЕ ДИРЕКТОР. КАД САЗОВЕ ЊАЧКИ ХОР, ТАД ЈЕ К'О У ВОЈСЦИ ЗБОР: СТРОГА ВИКА НА ВОЈНИКА! ИМЕ МУ ЈЕ ТОША - ТВОР.

РОБИНСОН

Дали је Робинсон, замишљени херој о коме смо толико сањали у детињству, заиста постојао? Да ли негде постоји оно пусто острво на коме је он, заједно с Петком, провео толике године? Одговор на ова питања даће нам један догађај из узбуђивог живота Данијела Дефоа, писца познатог романа о Робинсону.

Одмах се може рећи да онакав какав је описан у роману — Робинсон никад није постојао. Петко је такође измишљена личност. Мали рај који су они створили на пустом острву — још даље је од стварности. Он претставља само страсну жељу Данијела Дефоа да побегне од понижења и страдања која је доживљавао од људи и да нађе срећу у самоћи, далеко од њих. Па ипак, Робинсон је постојао, а постоји и оно пусто острво на коме се он спасао после бродолома. Острво се зове Масатјера и налази се у Тихом Океану, око хиљаду километара удаљено од обала Чилеа, а прави Робинсон звао се Александар Селкирк. Његов живот није био ништа мање занимљив од живота Дефовог јунака. Разлика је само у томе што је Селкиркова страдања на пустом острву Дефо улепшао, замењујући стварне догађаје својим маштањима о срећном усамљеном човеку.

Прича о Робинсону настала је 1709 године у живописној крчми „Златни лав“ на обали Темзе. У њој је једног дана Дефо наишао на неког полудивљег човека, чије је тело било покривено јарећим кожама. То је био морнар Александар Селкирк. Отада је он из ноћи у ноћ, уз слабу светлост лојанице, причао писцу свој чудесни животни роман. Као син имућних родитеља, Селкирк је студирао на универзитету Сент Андре у Лондону. Био је један од најбољих студената. Једног лета није му одобрен распуст и младић, жељан разоноде, побеже из интерната. Али, убрзо су га нашли и ухапсили. Затвор је

врло лоше утицао на младог човека, који из њега излази огорчен, без воље да настави школовање. Он постаје морнар. Имао је 24 године кад је унапређен за заменика капетана на броду „Еспадон“, који полази на пут око света. Уствари, брод је пошао на гусарење. Капетан Страдинг, озлоглашени пират тога доба, био је окупио око себе пустиолове и бескућнике, жељене пљачке и кавге, и почео да пресреће и пљачка бродове на пространим океану.

Селкирку је живот гусара и насилника ускоро досадно и он се све више издваја од посаде. Страдинг је почео да сумња у њега, а морнари су га омрзали. Свакодневно је долазило до сукоба и капетан је у више махова затварао Селкирка на дно лађе. Пошто то више није могао да издржи, Селкирк га једног дана замоли да га искрца на прво пусто острво на које наиђу. После неколико дана „Еспадон“ је стао и сидро је бачено у море. Са дна брода Селкирка су извукли на светлост дана и дали му један чамац, којим се он пребацио до обале малог острва. То је била Масатјера. Селкирк је са собом понео две пушке, један нож, секиру, велики лонац, неколико навигационих инструмената и — свог биљеног мајмуна. Чим се искрцао, урезао је на једном кедровом стаблу датум: 27 октобар 1704 године. Од тога дана почело је његово страдање. Сломно је нож, изгубио секиру и инструменте, одело му се поцепало. За храну није имао да се брине, јер му је бујна тропска вегетација

но биће које личи на човека и на мајмуна. Капетан је тада послао на острво добро наоружану чету морнара да улови чудовиште. Престрашени Селкирк бежао је пред наоружаним људима неколико сати. Трчао је брзо као јелен и веровао се по дрвећу као веверица. Ипак су га ухватили. После четири године и три месеца очајних мука и патњи, лишени друштва људи, Селкирк је био готово изгубио моћ говора. Многе речи био је заборавио.

У то време Данијел Дефо имао је већ педесет година, али као писац још није био познат. Он је цео свој живот провео у огорченим политичким борбама на страни Чарлса II. Мада по занимању сунар, он је све време проводио пишући памфлете против својих политичких противника. То је наставио чак и кад је страна за коју се он борио била побеђена. Због тога је више пута био затваран и мучен. Највеће понижење доживео је кад га је краљица Ана осудила да буде расплет на крсту. Док је беспомоћно висео, нахушкана гомила бескућника пљувала га је, тукла и псовала. Ситан, мршав и неугледаан, он је све то стоички трпео. Разочаран у друштво, почео је да верује у срећу усамљеног човека и кад је срео Селкирка створио је од њега јунака својих нестварних снова. Тако је постао Робинсон, срећни становник пустиг сунчаног острва у далеком јужним морима. У њему је Дефо побегао од стварности и заборавио на патње које су он и Селкирк у животу поднели.

Роман о Робинсону брзо је завршен. Дефо га је понудио издавачу, који га је откупио за скромну цену од 125 франака. Тада се догодило оно што нико, па ни сам Дефо, није очекивао. Роман је доживео незапамћен успех и за годину дана штампан је у двадесет издања. Свет тога доба који је трпео самовољу и неправде краљева и феудалаца, жудео је за мирним, срећним животом, а роман о Робинсону дочаравао му је баш оно што му је требало: далеко, острво непомућене тихе среће, на топлој сунци, окружено изобиљем природе. Тај роман, који је читаоце хранио идузијама, донео је Дефору богатство. Тако је он био у стању да донекле оствари свој сан — подигао је кућу усред дивног врта, у којој је остатак живота провео мирно и безбрижно. Умро је у шездесет осмој години. Кажу да није заборавио несрећног Робинсона — Александра Селкирка, већ га је материјално помагао.

„ТЕШКО ЈЕ И КОЊА ПРЕВЕСТИ“

Они „шарски друмови“ који су грађени пре боја на Косову (римски и наши феудални), и унеколико после, у току тамних векова ропства пропали су или зарасли у густе и непроходне шуме, јер се на њих није обраћала никаква пажња. Сами Турци градили су само стратешке путеве. Тако бедни, ти путеви били су „велики ратни савезници“ српским устаницима, јер се њима непријатељ тешко кретао, али после ослобођења они су претстављали велику невољу и за народ и за државу. У записима и извештајима које су написали наши стари из тога времена, а које су доцније научници прикупили и средили, помињу се многе незгоде због тих путева. Ево неколико цртица о друмовима Србије из Милошева времена.

„Од Нереснице и преко Мајданска пут је био сасвим закрен и забатаљен, тако да се без три до четири капетаније не може окрчити и то једва за месец дана“. И многи други били су такви да се по њима само „на коњу и пешке могло путовати“, а било их је и таквих којима је за време кише и блата могао да прође „само крилат човек“. У то доба у Србији су постојала само два главна пута којима се могло колима путовати. Један је ишао од Београда уз Саву до Шапца, па је секао Мачву до Дрине, па уз њу до Зворника. Други је ишао од Београда, преко Гроцке, Јагодине, Туприје и Параћина до Ниша. Осим ових, било је путева којима се могло само ту и тамо колима прећи. Од Крагујевца и Чачка за Ужице путовало се колима само „за невољу“.

Но, то је још била „депота“. Остали путеви били су у знатно горем стању. Они су били стрми и ишли су „преко великих брда и потока“. Њихово стање било је такво да је њима било „тешко и коња превести, акамоли с колима прећи“. У пределу Крагујевца—Ужице путеви су били готово „пешачке стазе, често покривене толиким камењем да се може само лагано њима ићи, а коњи се морају водити“. Било је и таквих којима „пређе човек не би могао од густе и пружа пешине, а на коњу још мање, проћи“.

За време кнеза Милоша радило се на уређењу путева. Ти путеви звали су се крченици, јер се земљиште морало крчити да би се направил пролаз. С обе стране тих путева била је густа шума. Пут од Колара до Смедерева звао се Дери-

вод, јер је „због брдовитости дерао воловима у јарму вратове“. Јеврем Обреновић, брат Милошев, покладао је велику пажњу путевима у шабачкој и ваљевској нахџи, па их је било и таквих којима су могла „свободно троја кола, а до ижуде и четвора, једна покрај других проћи“. Путеве је народ кулуклом градио, али невесто, јер нису обилажене планине, него су путеви ишли „право преко грбина планина, од једног места ка другом“.

У то доба није се обичавало путовати колима и на њима терете носити. Ишло се пешке или јахало, а коњи су терете носили. Кола су била ретка и на главном друму, а путовало се само волујским колима. На волујским колима путовала је и кнегиња Љубица и Томанија Јеврема Обреновића. Та кола направљена су била од дрвета, без иједног гвозденог дела. На њима су биле разапете асуре, да би се путници заштитили од кише. Кнез Милош обично је јахао на коњу, али су за њим ишле и каруце, да би се у њих склопио кад киша почне да пада. Године 1829 само су он и београдски паша имали каруце. На коњу су путовали и други људи, па и они који су долазили са стране, као Пирх, Херлер, затим Ђ. Магарашевић, Јоаким Вујић, Димитрије Давидовић и други. На волујским колима од Београда до Крагујевца путовало се по недељу дана. Јоаким Вујић је изгледа, тукао рекорд, јер је из Београда кренуо 21 новембра увече, а 25 новембра ујутру „благопоспешно довезе се у Крагујевац“.

Штампарија „Гоце Делчев“

У густим шумама планине Лопушника, изнад Кичева, македонски партизани основали су у току Народноослободилачког рата штампарију под именом: Штампарија „Гоце Делчев“. Ова штампарија није имала модерне машине, већ само једну примитивну справу за штампање. Пошто и поред свих покушаја није било могуће да се набави макар какав тигл, партизани су решили да направе машину за штампање из сопствених средстава. Помоћу дрвета и нешто лим, у пролеће 1943 године, направљена је штампарска ручна преса, а слова су донесена из Скопља и других градова. На овој машини штампане су прве новине „Илинденски пут“, веће брошуре, одлуке Дру-
★ гог заседања АВНОЈ-а итд.

МАЛЕ ЗАНИМЛИВОСТИ

ЗРАЧЕЊЕ ПРОДУЖАВА ЖИВОТ БОЛЕСНИЦИМА ОД ЛЕУКЕМИЈЕ

Говорно зрачење целог тела Х-цима или радиоактивним фосфором продужава живот болесника од хроничне леукемије, тј. рака крви. Програм оваког лечења, предузет у Орегонској медицинској школи, почео је зрачењем пацијената сваке недеље, а доцније сваких четири до дванаест недеља, што је зависило од стања болесника. Од 1941 године на овај начин лечена су 163 пацијента. Од њих су 40 још били живи крајем 1953. Средњи живот ове групе болесника од почетка обољења износи око пет година, док иначе, кад се не предузима ова врста лечења, не премашује три до три и по године.

Циљ орегонских истраживања је да овим лечењем омогуће болесницима да највећи део свога времена проводе на нормалан начин. На основу испитивања дејства зрачења на низу пацијената, дошло се до

закључка да редовно зрачење целог тела омогућује болеснику да обавља своје свакодневне послове.

ДИВЉЕ КРАВЕ

У Енглеској се још и данас може наћи стадо дивљих крава које претстављају последње

непосредне потомке преисториских дивљих говеда — ороха. За разлику од обичних крава, које претстављају најнитимије домаће животиње, ове дивље краве су врло ратоборне и не дозвољавају да им чо-

век приђе. Оне се налазе на мањој леди Генкевил и одржавају се готово стално у приближно истом броју.

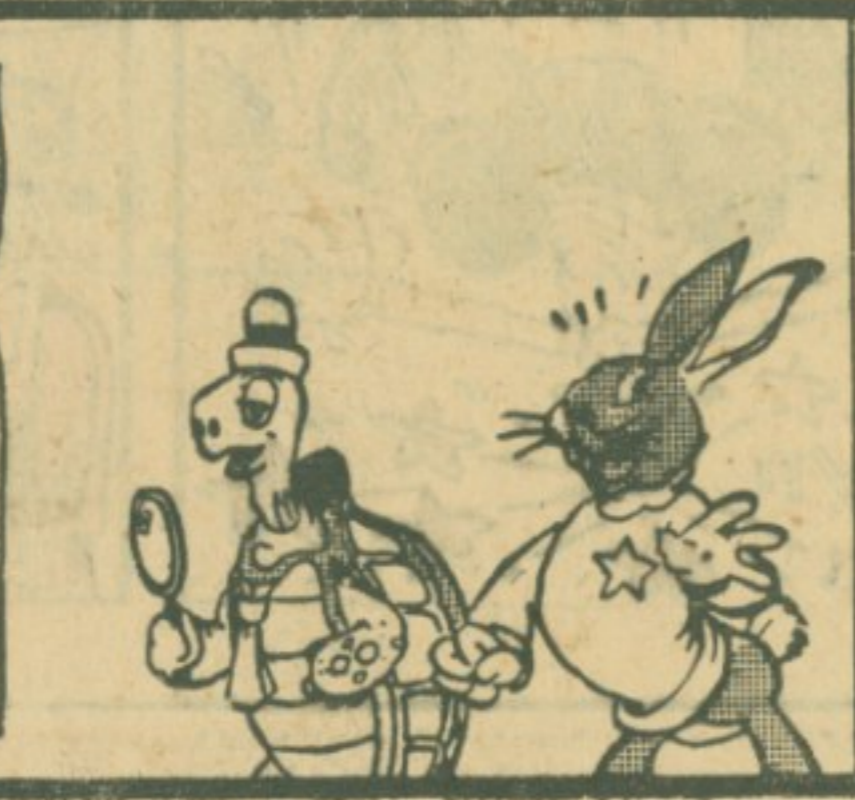
БОЛАНО СРЕБРО

Болано сребро је оно сребро које је обележено печатом и које се у Средњем веку извозило у иностранство из босанских рудника Сребрнице и Олова. Босански владари издавали су руднике под закуп, а уз то се плаћао и посебан порез (рударина) на извађено и у шипке садивено сребро. Из Босне се могло извести само оно сребро за које је плаћена рударина и које је било обележено печатом (болом).

ПСЕУДОСКОП

Псеудоскоп је једна справа кроз коју посматрани предмети изгледају сасвим другачије него што су у стварности. На пример, кроз псеудоскоп испупчења се виде као удубљења, и обратном.

Ова су двојица прави детективи, наш познати Зека и Корњача Срета, мудри, вешти, хитри, као ватра живи, велика их слава чека широм света

Избор на њих пао да осветле једну тајанствену крају тоша их је звао и уз молбу чедну преклињати стао лопова да нађу

Игралиште хажене на коме се играла утакмица

Соба у којој је лопов отео новац од директора

Можда је крађивац овом стазом побегао са парам у шуму

Од хажене прихода цео нико не зна куд се део, па је зато тоша хтео да са тајне скине вео! НАСТАВИТЕ СЕ

ЧИКАГО У ПЛАМЕНИ

У праскозорје осмог октобра 1871 године, кад су ватрогасци најзад стали да склапају своје лесте, сви су били на измаку снаге. Седмаест часова без предах борили су се они са страховитим пожаром. Ватра је била ебухвала четири западне градске четврти.

Изненада, нешто после девет часова, одјекну поново звоно за узбуњу. Дежурни ватрогасци опет је видео како избија пламен, и то на неких 500 метара од места са кога су се његови другови тек били вратили. Преморени, људи кренуше поново у борбу. Требало је да издрже још 25 тешких часова, за које је време ватра уништила срце Чикага. Она је била страшнија чак и од пожара Лондона 1666 и Москве 1812 године. Уништено је 17.450 зграда, озлеђено 300 људи, а без крова остало 98.000 становника. Материјална штета процењена је на 200 милиона долара, што је представљало трећину целокупног богатства овог великог америчког града.

У то време мањи пожари у Чикагу нису били ретки. Да би се обезбедио смештај за становништво које се јако намножило — од 4.000 у 1840 години, тај број је порастао на 300.000 душа у 1870 — подигнуто је на брзу руку 60.000 зграда, од којих је отприлике једна трећина била од дрвета. Уочи великог пожара дрво је било суво као луч, јер је последњих месеци падало само мало кише.

Журећи у правцу ватре, једна ватрогасна чета стигла је у улици Де Ковен, где су две шупе, једна трговина бојама и три станбене зграде биле у пламену. У том крају, где су се страњаре и кровњаре просто гушиле од тескобе, пожар је изазвао једна крава која је ногом оборила лампу, док је њена власница била отишла да

рак ношен ветром пао је баш тамо. Онда је букнула плинара.

У поноћ, Роузвел Мејси, претседник чикашке општине, телеграфски је затражио помоћ од Милвокија, Сент Луиса и Синсинатија. Ватрогасци су се одмах укрцали у возове, носећи потребну опрему. Али, кад се најзад указао месец и својим slabим зрацима осветлио дебелу димну завесу, свима је било јасно да се пожар неће зауставити. Једина нада била је да се према осталом делу града створи празан простор

стави се на рану повређеном телету.

Одједном, ваздухом је протрела упаљена гомила неке лаке материје коју је ковитлао ураган. Описавши по велик лук, она се спустила на звонару цркве св. Павла. Зачас су пламени језици захватили црквену зграду, а с ње се пренели на стругару на левој обали реке, где је лежало око 150.000 кубних метара дрвене грађе и 750.000 метара дрвене грађе.

Све ватрогасне снаге биле су сада усретсрећене на три главна жарништа, од којих је стругара била најопаснија. Али, кад то нико није очекивао, ватра је нагло искрела и на десној обали реке, где су недавно биле подигнуте нове коњушнице. Иако у њих још нису доведени коњи, амбари су били пуни сена. Као за пакост, један уга-

у виду широког појаса. И то се покушало, но резултат није вредео ни десети део уложеног труда.

Ватра се ширила кривудавом линијом, као змија у покрету. Један угарак пао је на кубе Палате правде и за трен ока зграда је планула од темеља до врха. Док је њено звоно за

узбуњу непријатно ударало, затвореници у хелијама вапили су да их ослободите. Пуштени су сви изузев тешких злочинаца, које су, везаних руку, спровели до Мичигенског Језера. Кобни звнци звона, које је покретао један аутоматски механизам, нису се утишали све док се Палата правде није срушила.

Пламенови са пет великих огњишта дизали су у небо кад је пожар захватио и велику зграду водовода, понос Чикага. Ватрогасне пумпе престале су да функционишу. Људи су сада морали да захватају воду из мора да би колико-толико зауставили ватру.

На улицама је владала незапамћена гужва. Сви су се журрили и сударали, покушавајући да спасу понешто од имовине. Да би гунгула била већа, пут је свуда био закрчен избезумљеним животињама, које су јуриле уплашене врелим пепелом што је падао на њих. Крадљивци су упадали у радње, узимајући што им падне шака. Жене су се тискале, вукући децу и носећи завежљаје са стварима, а људи су гурали пред собом све што је имало тачкове, да би склонили од ватре бедне остатке своје имовине.

Тек у понедељак увече главна зградишта стала су да се гасе. Пред поноћ је пала кратка киша, а око четири изјутра све је било погашено, изузев слагалишта угља, на којима су у жарена брда још дуго светрала.

Тако се завршио пожар који је уништио све на површини од 850 хектара и унесређио близу 100.000 грађана, приморавајући их да започну живот изнова.

ВЕРОВАТИ

ЗБОГ ПРЕДРАСУДА

У „женској кући“ у палати раце од Рајпута избио је 1850 године пожар. У тренутку кад се пожар појавио, у згради су се налазиле два десет и четири жене. Оне

побуне био је један војник кога је стражњим ногама ударила нека упорна мазга кад је покушао да је крене с места.

ТРАГОМ ПРЕДАКА

Године 1893 једна група норвешких морнара саградила је себи једрењак који је био верна копија викинских бродова и на њему превалила пут од Норвешке до Северне Америке. На овај подухват морнари су се решили да би доказали да су стари Викинзи заиста били у стању да на својим лаким бродовима стигну чак до Америке и да су они, а не Колумбо, открили Нови Свет. Свој једрењак изградили су према броду који је, 1880 године,

су све изгореле заједно с кућом, јер ниједна од њих није се усудила да прекрши тамошње обичаје и да се појави пред страним светом, који се био искупио да посматра пожар.

ЧЕТИРИ МИЛИОНА АРТИЈЕРИСКИХ ЗРНА А НИЈЕДНЕ ЖРТВЕ

Године 1906 избила је у Еквадору побуна коју је водио Елон Алфаре (1842—1912). У току побуне било је испалењено преко четири милиона артиљериских и пушчаних зрна, па ипак ни на једној од противничких страна није погинуо ниједан човек. Једина жтва ове

пронађен под наслагама земље и муља у Гокстаду и у коме је било тело норвешког краља Олафа Гејрстада, који је умро 900 године.

МИЊУШИЦЕ

И биљке имају свој животопис. Преношење појединих врста с једног краја света на други и њихово размножавање у земљи која није њихов завичај, одувек су били значајни у вртарству. Проналазак наизглед безначајне лале, која је 1720 године пренета са Истока, изазвао је сензацију готово у целој Европи. Кратко време после тога целу Холандију захватила је права грозница за одгајивањем тога цвета, ради трговине.

Овде ћемо изнети мање сензационалну историју једног другог цвета, који се појавио

у прозору једне морнарске кућице, први пут у животу видео некакав необичан цвет. Описао је стабло, с границима повијеним у лук, са срчастим лишћем и црвеним цветним ресама, из којих излазе дугачки жути прашиници. А та биљка пуна ритмичке љупкости утолито је чудноватија што се не налази ни у једној ботаници.

Опис је био толико заводљив да се Ли већ идућег јутра одвезао колима у Грегвсенд. Нашао је морнарев стан и грациозна биљка са изразитим и нежним цветним звончићима одмах га је одушевила. Саксија са цвећем била је својина морнареве жене. Њој је то цвеће муж донео из Бразилије, где га је добио на поклон од неког сељака планинца.

Жена је одмах изјавила да то цвеће није за продају. На то јој је Ли понудио прво пет, а онда десет гвинеја, у оно време замашну суму, коју је могао да понуди само прави љубитељ цвећа. Ипак, жена је попустила тек онда кад је Ли обећао да ће јој исте године послати један много лепши примерак. Тада је он извадио из чепа нож и, наочиглед запрепаштене жене, отсекао њим све цветове, гранчице потсекао, стабло брижљиво метнуо у кесу од хартије и отишао кући.

Изданке је Ли у својој стаклари засадио у песковиту плодну земљу и брижљиво их покривао све док нису ухватили корен и из њих израсте младиче. Већ идућег лета имао је више од стотину стабала фуксије. Ресе цветова биле су тање од оних на првобитној планинској биљци. Жута боја спољних цветних листова пријатно је одударала од првних унутрашњих. Најснажније биљке Ли је задржао за размножавање, а остале је зачас распродао!

у Европи још пре 130 година — фуксије или мињушице. То је украсна биљка која има сунвратне цветове скупљене у класове или гроздове. Чашнице су лепо обојене у црвено до пурпурног.

У првој половини прошлог века живео је у Лондону цветарски трговац Адлус Ли, човек који је своје трговачке способности сјединио с ботаничким образовањем и страстом љубављу према биљкама. Године 1835 дошла је Лију једна његова позната муштерија. С највећим усхићењем човек му је испричао да је приликом излета чамцем до Грегвсенда,

Tom Sims - King Features Syndicate, Inc. World rights reserved

МЛЕВЕЊЕ ЖИТА У СТАРО ВРЕМЕ

Мељава жита позната је људима одавно, али начин на који се то некад радило знатно се разликује од данашњег. Млинови за млевење помоћу жрвњева (млиноског камења) једна су од најстаријих техничких тековина људског друштва, а и данас се може наћи на млинове који доста личе на оне старе или готово прастаре. Прво су постојали млинови са жрвњима, па тек после с ваљцима. Њих је покретала вода, а касније су дошли ветар и електрична струја као покретачи модерних млинова. У старо грчко време млевење жита сматрано је за најтежи посао; заправо, то је био ролски рад. Тада се радило ручно, тј. жито се туцало великим камењом у ступама. То се сатима радило, досипајући у ступу једну прегрт жита за другом. Овај посао обично су обављале робље. У богатим кућима постојале су робље које су само то радиле. Хомер каже: „Златну раж мледе су ручним жрвњима“. У том млину радило је дванаест робља, од ране зоре до касно у ноћ, и одлазиле на починак, уколико су имале где, мртве уморне.

НЕОБИЧАН МОЗАИК

Мозаици су били познати и старим народима. Они су их израђивали од комадића разнобојног стакла. Многи примерци мозаика нађени су у рушевинама старих градова. Данас се сматрају за велику драгоценост, не само због свог историског значаја, него и због мајсторске израде. Сваки од тих мозаика је на свој начин занимљив, али међу најзанимљивије спада онај који је нађен у вили римског цара Хадријана (117—138), која се налазила у близини Рима. Тај мозаик познат је под именом: под који не може да се очисти. Наиме, кад се под погледа, на њему се виде разбачани комади хлеба, меса, костију и свега другог што се може наћи на једној зобци. Уствари, све то смеђе израђено је од разнобојног стакла у облику мозаика.

МОРСКИ КОКОТ

У Јадрану живи велик број разноарсних риба, али међу најзанимљивије спадају рибе полетуше. У те рибе спада и морски кокот, који може помоћу широких пераја, сличних крилима, да лети. Он је црвенкасте боје. Може да нарасте и до пола метра, а кад полети он се вине доста високо изнад површине и у стању је да прелети и сто метара. Он то свакако не чини из „спорта“, него бежи да би се спасао од других риба које желе да га прогутају.

ЧУДНЕ ПОСЛАСТИЦЕ

И код нас има људи који сматрају као особиту посласицу пресну остригу, пужеве, жабе и тако даље. Но, у далеким земљама постоје људи који сматрају као изванредно укусне такве ствари за које нама ни на памет не би пало да се могу јести. Јамани, урођеници Огњене Земље, сматрају за праву посласицу уље од фокке, а нарочито јагоде потопљене у то уље. Индијанци северозападне Бразилије радо једу комарце и велике крилате мраве, које прже на огњишту. Прави гурмани једу и живе мраве, а неки их мажу и на хлеб. Исто тако, они воле и напола испржене рибе које умотају у зелено лишће, па их онда припреку на ватри. За неке Индијанце североисточне Бразилије и мајмунско месо је посласица. На Новој Гвинеји свињско месо једе се само у свечаним приликама, и то — у сировом стању.

РЕЗУЛТАТ СТОГОДИШЊЕГ РАДА

Док су људи изумели први воз и прву железничку пругу требало је да прођу хиљаде година. А кад се једном до тога дошло, онда је сам развитак и једног и другог ишао брже, мада није био лак. Сада има по прилици око сто година откоко је прва железница пројурила шинама, а већ је досад огроман део земаљске кугле окован железничком пругом. Данас има на Земљи око 1,345.000 километара железничких пруга. Кад се узме у обзир да дужина Земљиног Екватора износи 40.000 километара, онда то значи да би железничке шине по дужини могле да опашу Земљу 33 пута. Ето, то је резултат стогодишњег рада човека.

ДА ЛИ ЗНАТЕ?

СЛИКАРСКО ПЛАТНО КОЈЕ ОДОЛЕВА ЗУБУ ВРЕМЕНА

Проналазак Едварда Санта из Вилмета, у Илиноису, претставља велику и веома корисну новину у сликарству. Наиме, Сант је пронашао платно за сликање које се уопште неће мењати током година. По његовом тврђењу, ово платно не упија влагу и, без обзира колико је старо, неће се набирати. Поред тога, оно не упија уље из сликарских боја, тако да ни после неколико столећа слика неће изгубити своју свежину и сјај.

Ново сликарско платно начињено је од стаклених влакана. Оно је с једне стране превучено органским синтетичким материјалом, а с друге је премазано основном бојом којом се и данас премазују сликарска платна.

НОВ НАЧИН УНИШТАВАЊА ЛАРВИ ШТЕТОЧИНА

Рачуна се да услед штетног дејства ларви разних инсеката само у САД пропадне годишње око 300 милиона долара вредности млека и меса. Сада је и за то пронађен лек. Ако се с храном или путем инјекције унесе у тело краве органски фосфор, све ларве угину. Ово нимало не утиче на количину и квалитет млека које крава даје, као ни на укус њеног меса.

ОТПОРНОСТ ДРВЕЋА ПРЕМА ВЕТРУ

Један шумарски стручњак из Аустралије учинио је занимљиво откриће у погледу отпорности дрвећа према олуји. Он је утврдио да борови који слободно расту имају много јаче стабло и отпорнији су према ветру од дрвећа које је заштићено. Слободан бор има много деље стабло од заштићеног. С друге стране, заштићено дрвеће брже расте у висину, нарочито прве две године.

ПРЕКОМЕРНО ОДМАРАЊЕ ШКОЛИ

Доктор Арнот, професор на Медицинском факултету у Бирмингему, после дугогодишњих

ПОСМАТРАЊА ДОШАО ЈЕ ДО ЗАКЛУЧКА

да нерад много више штоди од рада. Предрасуда да рад штоди потиче из оног доба кад су људи радили по 80 часова недељно, вели он, и кад је рад заоста био убиствен за људе. Међутим, данас, кад се у већини земаља ради 40 до 48 часова недељно, рад не само да не штоди, већ благотворно утиче на организам. С друге стране, нерад производи код човека многе штетне последице. Он нарочито утиче на циркулацију крви, крвне судове и бубреге. Мишићи такође ослабе, губи се апетит и уопште цео организам попушта. Према мишљењу др Арнота, не треба се плашити рада, чак ни тешког, а у постели треба остати само док траје акутно обољење.

НОСИО 50 ГОДИНА МЕТАК У ВРАТУ

На клиници Мајо у Рочестру, у САД, догодио се један необичан случај. Тамо је дошао један човек стар 64 године и жалио се на болове у врату. Рентгенским прегледом утврђено је да он у врату носи метак. Још као четрнаестогодишњем дечаку метак му је ушао кроз горњу усну, испод леве ноздрве, пробио језик и задржао се у врату. Рана је брзо зарасла, а метак није причињавао никакве непријатности. Тек у последње време човек је почео да осећа болове, па је дошао на клинику. Ту му је метак извађен и болови су престали.

ЛЕК ОД ВОДЕНЕ БОЛЕСТИ

Један енглески лекар употребно је крвну плазму за лечење водене болести. У свима случајевима лек се показао као ефикасан. Пацијенти су имали водену болест већ дуже времена, праћену знацима обољења бубрега. Један од њих није могао бити излечен никаквим другим начином. Тројица су изгубили за недељу-две дана и до двадесет килограма у тежини. Лекарима сматрају да овај начин лечења не оставља никакве штетне последице и да се може више пута употребити ако се болест поврати.

ШАМПОН ПРОТИВ МОЉАЦА

У Енглеској се производи је дна врста шампона, али не за косу, већ против мољаца. Један пакет овог шампона раствори се у топлој води, и то је довољно за заштиту око 20 квадратних метара ћилима.

СТАРО НАСЕЉЕ У АРКТИКУ

Једна мешовита данско-америчка археолошка експедиција нашла је у источном делу Арктика, око 150 километара северно од поларног круга, цело једно село од преко сто кућа у коме су последњи становници живели пре нешто више од хиљаду година. Познато је било и раније да су у тим крајевима живели људи који су се разликовали од Ескимана, али се досад нису нашли трагови њихове културе. Ово је највећи археолошки налаз у Арктику.

БЕЗ ОБУЂАРА...

Довољно је само неколико капи једне безбојне течности, која је недавно пронађена у хемиском заводу једне компаније за прераду коже у Лос Анђелосу, па да најнегоднија ципела престане да жуљи и стеже. Течност се ставља на спољну страну обуће и већ после неколико корака кожа на ципели постаје еластична и прилагођава се облику ноге.

ОД ЧЕГА ЈЕ КОЈИ МЕД?

Лавко ћете препознати од којих је биљка мед направљен, и то по његовој боји: багремов мед је бледозелен, пријатна мириса и чврсто се кристализује. Најбољи је пролећни мед од липе. Он је водено-зелене боје, мирисне на липов цвет и такође се чврсто кристализује. Има и меда који се добија од пчела које се хране шећером. Мед произведен на тај начин сасвим је беле боје, а његов мирис потсећа на мирис воска.

... шофер који пређе 800 километара за десет часова, терајући брзином од 80 километара на час, во-

... у музеју Тројекадеро, у Паризу, чува се једна златна игла која је некад припадала Марији Антојети. Та игла, намазана медом и окачена о златан ланац, ви сила је некад на њеном врату, а сврха јој је била да се на њу лепе буве. Као што је познато, у то доба на чистоћу тела уопште се није обраћала пажња.

... Лондон, главни град Енглеске, основао је Јулије Цезар као гарнизон за своју војску. Године 62 Тацит помиње тај град као Лондинијум. Име Лондону дали су Келти на чијем је језику реч „Дон“ означавала тврђаву, а „лон“ мочвару. Према томе, Лондон значи „тврђава у мочварном пределу“.

... мост у Плауену, у Немачкој, има најдужи каменни свод

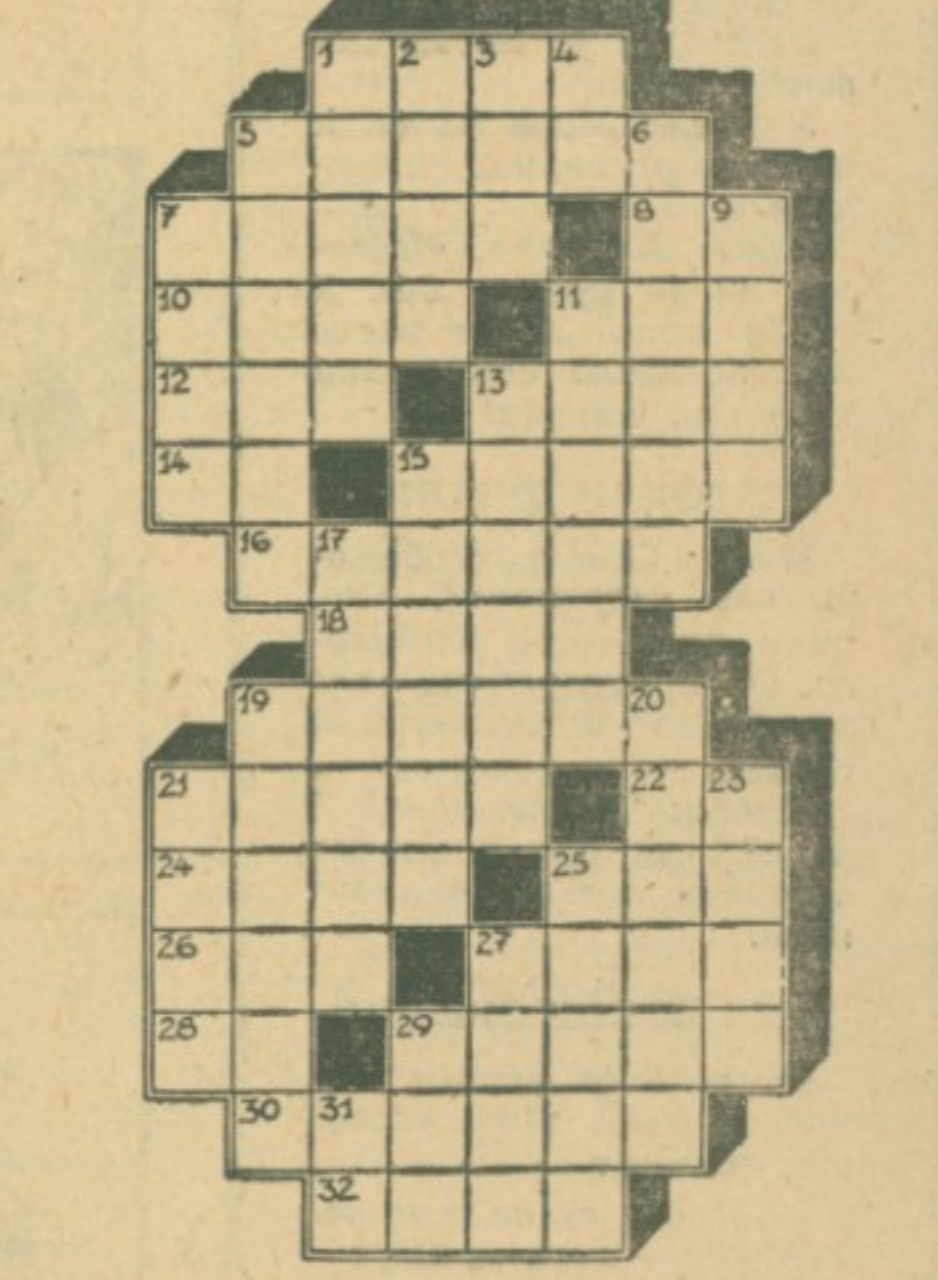

на свету. Свод је дуг 72,5 метра.

- Водоравно: 1) име боксерског шампиона света у тешкој категорији; 2) град у Турској; 3) главни град острва Суматре; 4) географски појам; 5) једнако; 6) презиме аутора дела „Историја социјализма и социјалних борби“; 7) боља; 8) један клуб београдске потсавезне лиге; 9) минцијали творац теорије релативитета; 10) један од најчувенијих физичара; 11) том; 12) авијациони списи; 13) индустријски град у Немачкој; 14) чувеног америчког романописца („Петролеј“); 15) авијацијски лашет шаховског интернационалног мајстора; 16) река у Немачкој; 17) прост број; 18) поклон; 19) староседелац Балканског Полуострва; 20) узвик; 21) град у Јапану; 22) разодна; 23) буре за воду;

Усправно: 1) наша планина; 2) чувени француски војсковођа из 19 века; 3) град у Француској; 4) место у Малој Азији где је Александар Велики потукао Дарија; 5) нарочито рибе уље које служи за мањене кожа; 6) украс на петловом глави; 7) циљ; 8) утакмица у брани; 11) полуострво на југу Европе; 13) град и пристаниште у Америци; 15) дуж одређене величине, права или смера; 17) немачки лиричар из Средњег века; 19) плесак; 20) старина; 21) опера од Вердија; 23) десна притока Саве; 25) јавно признање за заслуге; 27) страна мушко име; 28) и један и други; 31) хемиски знак за арсен.

- РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА**
- Водоравно: 1) терамици; 8) ета; 9) ено; 10) Ло; 11) три; 13) аг; 14) свила; 15) мотика; 17) (убец) М(атија); 18) Одеса; 19) Дуге; 20) Нант; 21) Арат; 22) ја; 23) плин; 24) ма; 25) пренос; 27) Троја; 28) ла; 30) ала; 31) ав; 32) Енс; 34) све; 35) километар; 38) утен; 39) Вали; 40) Лазаровић.
- Усправно: 1) теламон; 2) ето; 3) ра; 4) Марика; 5) це; 6) ина; 7) ногомет; 11) Твист; 12) ила; 14) стена; 16) одаја; 17) гуано; 19) Дрина; 21) алеја; 23) „Пролом“; 24) молекула; 25) пра; 26) Сиберија; 29) Анита; 31) авали; 33) слез; 34) став; 36) она; 37) Ево.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

Колико је часова? ЛИФТ

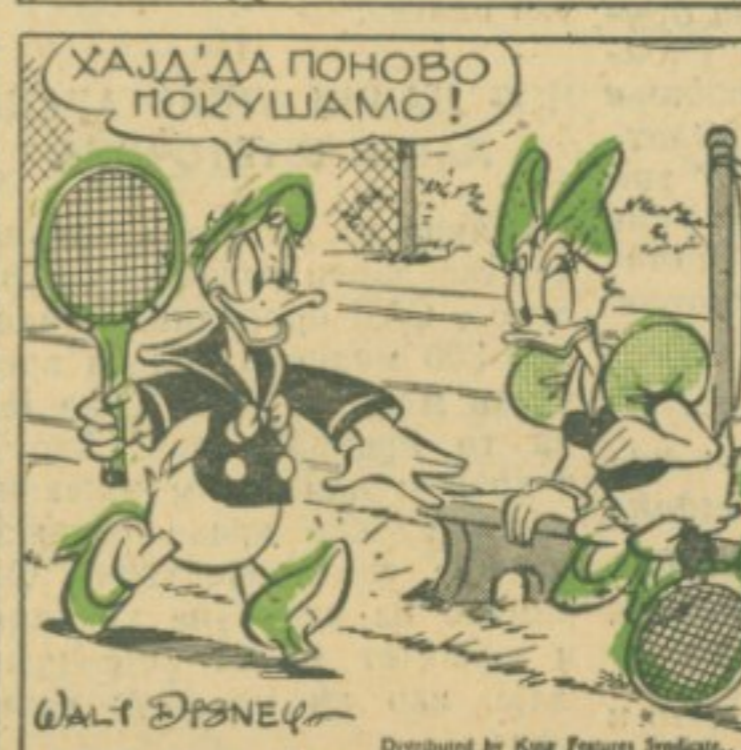
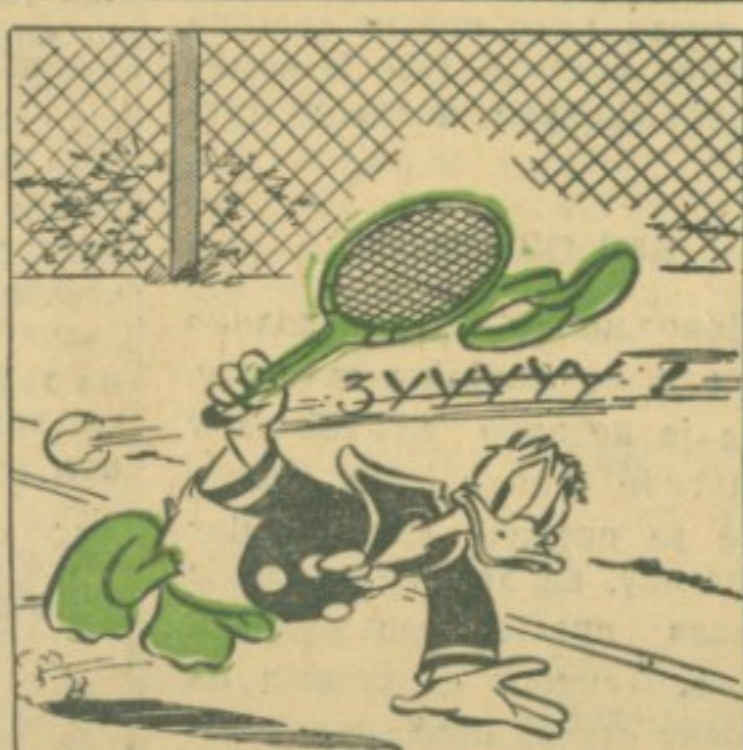
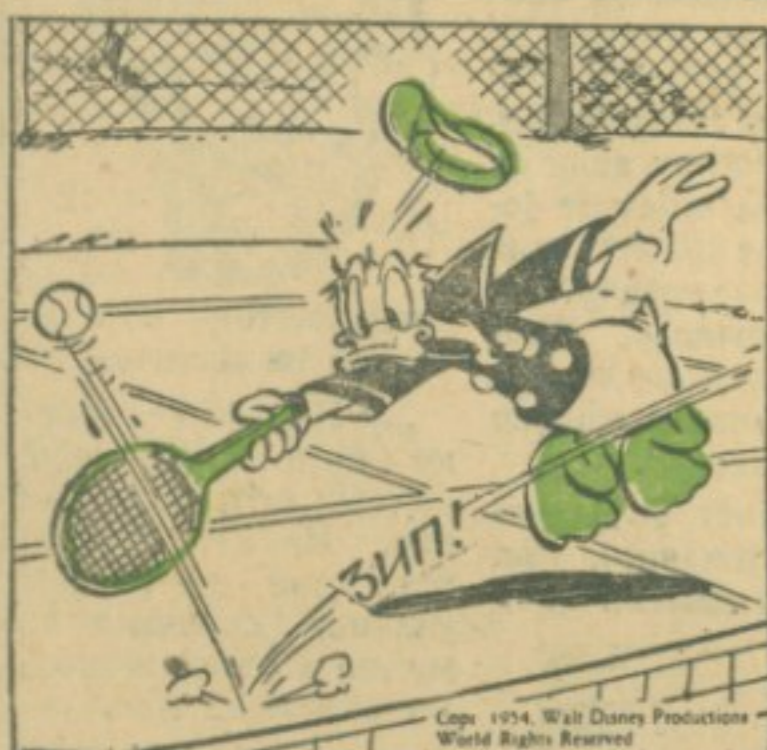
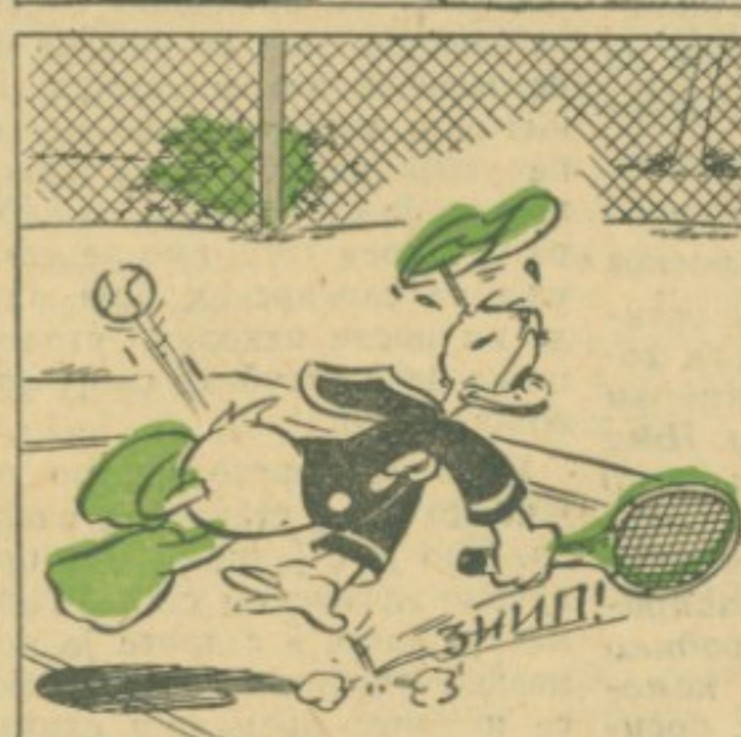
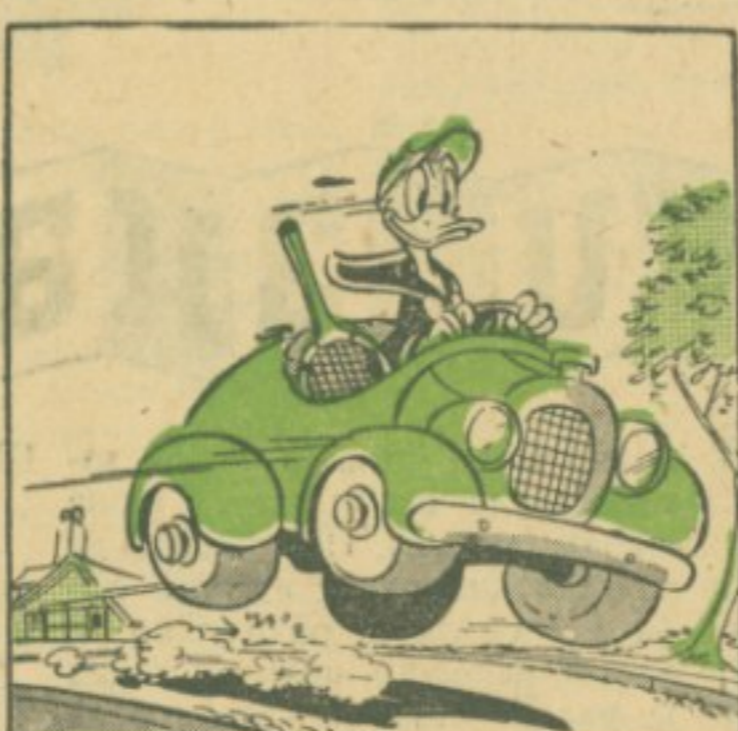
Пера, ученик трећег разреда гимназије, пажљиво је пратио речи свога професора математике. Одједном, паде му на памет да упита друга који је седео до њега колико је часова. Овај му одговори да не зна. Он онда упита другог, па трећег, али нико није могао да одговори, јер ниједан ученик није имао часовник. И све би се лепо свршило да наставник није приметио како се Пера обраћа друговима. Он прекиде предавање и упита Перу: — Зашто се ти стално окрећеш? — Хтео сам да упитам другове колико је часова, — одговори Пера. — Е, кад си био тако искрен, — рече наставник, — онда би ти ја казати колико је часова. Узми један лист хартије и пиши: како се број часова који су протекли од подне до сада удвостручи, па томе дола третином броја часова који ће протећи од сада до сутра у подне, добиће се као резултат број који означава колико је сада часова. Будеш ли ово решио, нећеш бити кажњен што ниси слушао предавање. Пера је брзо решио овај задатак. Можете ли и ви? Ако не знате, рећи ћемо вам резултат. Тада је било 18 часова.

У БАКАЛНИЦИ

Гледајте неко време ову слику, али притом добро отворите очи! Хоћемо да видимо јесте ли у стању да уочите све оно што се на њој налази. После тога слику покријте руком и одговорите на следећа питања: 1) Да ли се у овој бакалници налази вага? 2) Да ли бакалник носи кеџљу? 3) Да ли је бакалник ћелав? 4) Колико шунки висе о зиду? 5) Да ли бакалник носи лептир-машину? 6) Да ли се у доњем рафу види мачка? 7) Да ли бакалник има цвет у рупци од капута? 8) Да ли се бакалнику виде оба уха?

Ако будете тачно одговорили на сва горња питања, онда знајте да одлично запамтите ствари и добро памтите.

У једној петоспратној палати, на сваком спрату, као и у приземљу, станује поједнак број станара (10). Наравно, ова палата има лифт, којим се сви станари подједнако служе и кад се пењу и кад силазе. У том лифту налази се за сваки спрат, па и за приземље, по једно дугме (види слику), које служи да се лифт стави у покрет. Кад се све ово има у виду, поставља се питање: које ће дугме у том лифту станари најчешће притиснути? Ако не можете да се сетите, ми ћемо вам рећи: најчешће ће притискивати дугме за приземље, јер ће приземље спуштања лифтом сва ко морати да притисне баш на то дугме.

Рају је ОДГОВОР шачан

ЛЕЗИЈА је:
правни израз
малоазиска држава
средњовековна песма
висораван у Азији

ПУЛВАН је:
врста коња
стара одећа
мамац
израз за човека шал-
чију

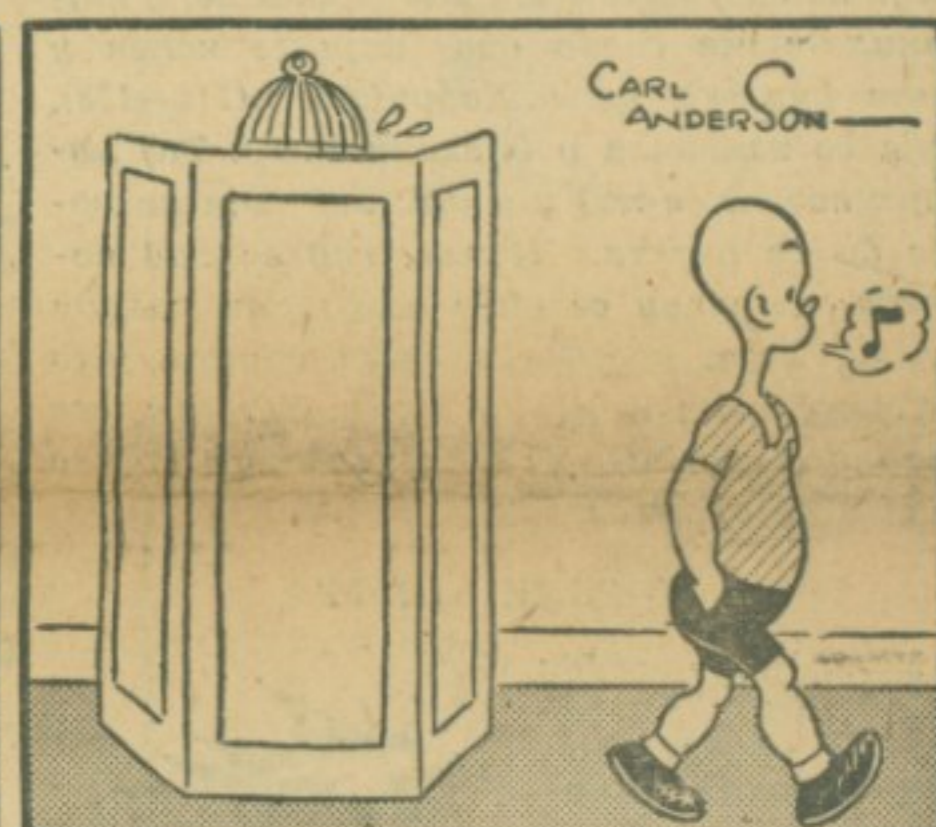
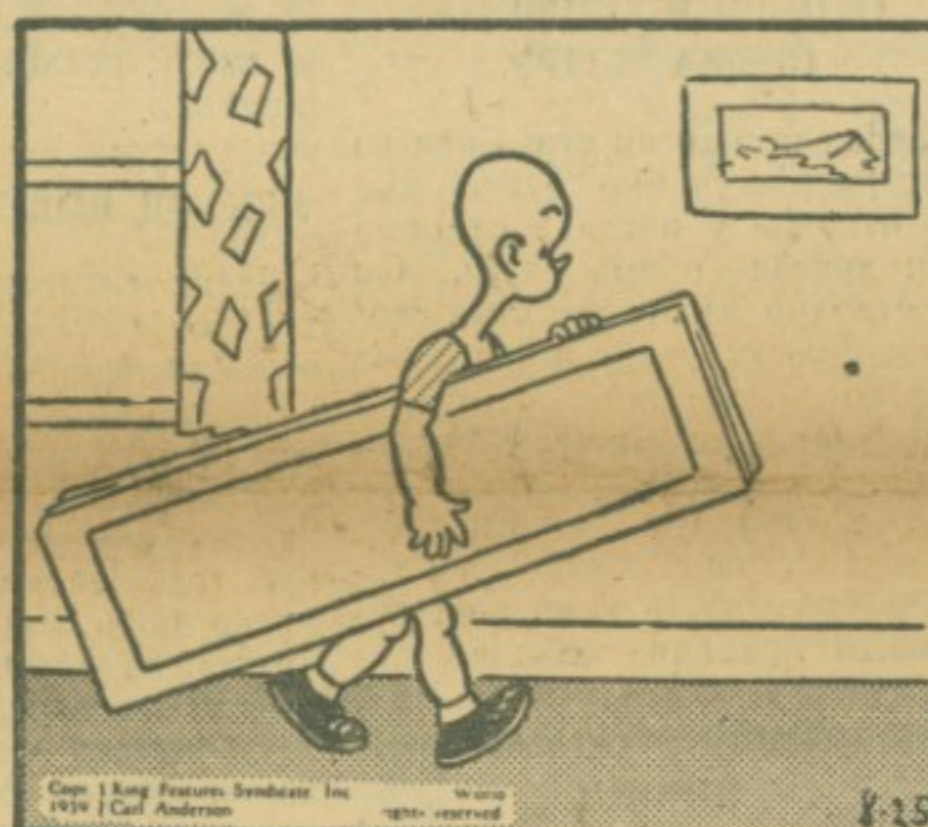
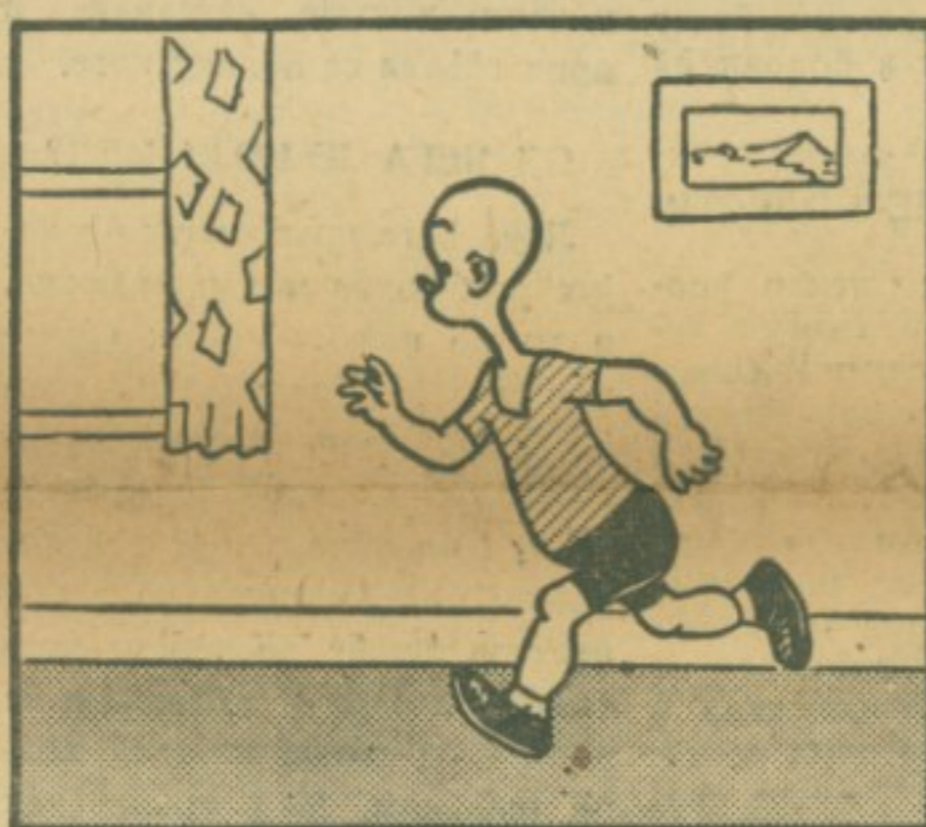
ЕПИМОНА је:
јунакиња из старогрчке
драме
врста цвећа
израз из Науке о говор-
ништву
део одеће

О Д Г О В О Р:

ЛЕЗИЈА је озледа, по-
вреда; врећање, увреда;
оштећење, причињавање
штете, закидање.

ПУЛВАН је испуњен
тетреб који служи као
мамац у лову на тетребе.

ЕПИМОНА је задржа-
вање на једном предмету
да би се што исцрпније
изложио и објаснио.

Ква-Ква!
УРЕЂУК
ПОЈАВЉИВАК

ДОБРИ ЛОВЦИ

Учитељ: Чуо сам, Раја,
да ти сваке недеље идиш
са својим ујаком у лов.

Раја: Да, ја носим ло-
вачку торбу.

Учитељ: Мора да ти је
најтеже увече, кад се вра-
ћате из лова.

Раја: Напротив. Најте-
же ми је ујутру, док је
торба пуна. А до увече
већ поједемо сву храну
коју смо понели!

НЕЗГОДАН ДУЖНИК

Мики: Баш су особена-
ци ови астрономи! Ево,
узми професора Кумулу-
са. Он време рачуна само
хиљадама и милионима
година.

Шиља: Тешко мени! А
ја сам му пре неки дан
позајмио пет стотина ди-
нара!

РАЈА У НЕДОУМИЦИ

Стоји Раја испред јед-
ног кактуса и не одваја
очи од њега.

— У шта си се тако за-
гледао? — пита га Паја.

— Види, ујка-Пајо! На
овом кактусу стоји једна
пчела. Питам се: да ли то
сад кактус боде пчелу,
или пчела кактус.

